

Univerza v Ljubljani

Filozofska fakulteta

Oddelek za slovenistiko

Diplomsko delo

DRUŽINA V KRATKI PROZI FRANJA FRANČIČA

Mentorica: doc. dr. Alenka Žbogar

Ljubljana, 2012

Petra Pucelj Lukan

IZVLEČEK

Diplomsko delo predstavlja družino v kratki prozi Franja Frančiča. Franjo Frančič (1953) je avtor z zelo bogatim opusom (je pisatelj, pesnik, dramatik in prevajalec). Glede na tipologijo sodobne slovenske kratke proze ga uvrščamo v neorealistični tip oziroma v tip zgodb, ki govorijo o izpraznjenih medosebnih odnosih v urbanem okolju. Je svobodni kulturni delavec, po poklicu socialni delavec; hkrati pa izhaja iz razbite družine. Vsa ta tri dejstva dajejo močan pečat njegovemu pisanju, saj so te življenjske izkušnje izhodišče njegove kratke proze.

Osrednji del diplomskega dela je tematska analiza celotnega kratkoproznega opusa Franja Frančiča. Analize zgodb, ki se navezujejo na tematiko družine, so izdelane na podlagi Greimasovega aktantskega modela. Na mesto subjekta je postavljen otrok (ali druga odrasla oseba, povezana z motivom družine), katerega pri doseganju objekta želje onemogočajo starši, ki (večinoma) nastopajo v vlogi nasprotnikov. S tem je v kratkoproznem opusu Franja Frančiča prikazana disfunkcionalnost družin, saj starši ne omogočajo otroku, da bi uresničil svoj želje ter se s tem uresničil kot osebnost.

Ključne besede: sodobna slovenska kratka proza, Franjo Frančič, družina

ABSTRACT

In this study representation of family in short stories of Franjo Frančič is made. Franjo Frančič (1953) is an author with a much diversified opus (he is a poet, playwright and translator). According to the classification of contemporary Slovenian short stories writers Franjo Frančič is a member of neorealistic type. His stories speak about emptied relationships in an urban environment. He is a free culture artist, by profession a social worker and at the same time he comes from a broken family. All these three facts give a strong impact on his writing because these life experiences are a starting point of his short stories.

The centrefold of the study is a thematic analysis of his complete opus of short stories. The analysis that is focused on the theme of family is made on the basis of the Greimason's actant model. A child is placed on the place of the subject (or another adult person connected to the topic of family) where in his reaching a desire his/her parents stand in the way and are in most cases pictured as opponents. With this topic Franjo Frančič showed a dysfunctional family in which the parents do not allow the child to fulfil his/hers desires and made a personality of him/her.

Key words: contemporary Slovenian short stories, Franjo Frančič, family

Kazalo

1.	Uvod.....	1
2.	Franjo Frančič in sodobna slovenska kratka proza	3
3.	O avtorju.....	5
4.	Teoretična izhodišča.....	9
4.1	Greimasov aktantski model	9
4.2	Sodobni pogledi na družino	11
5.	Opus kratke proze Franja Frančiča.....	13
6.	Družina v kratki prozi Franja Frančiča	15
6.1	<i>Rosa: (istrske)</i>	16
6.2	<i>Milostni strel; Orgija</i>	18
6.3	<i>Istra, gea mea</i>	19
6.4	<i>Ego trip</i>	21
6.5	<i>Male vojne: [novele]</i>	24
6.6	<i>Ne</i>	26
6.7	<i>Dobro jutro, Charles Bukowski!: izbor 1990-1999: (erotične zgodbe)</i>	27
6.8	<i>In drugi</i>	28
6.9	<i>Plačani fuk in ostale erotične zgodbe</i>	30
6.10	<i>Zgodbe</i>	30
6.11	<i>Za vse boš plačal; Ne spominjam se</i>	31
6.12	<i>Iskanja in vezi</i>	32
6.13	<i>Trkaj, trkaj na nebeška vrata</i>	33
6.14	<i>Sugar baby love</i>	35
6.15	<i>Angeli, demoni in kurbe</i>	36
6.16	<i>Shizo</i>	37
7.	Ugotovitve.....	38
7.1	Aktantski model: subjekt je otrok.....	41
7.2	Aktantski model: subjekt je odrasla oseba	44
7.3	Družina in avtobiografskost.....	45
8.	Sklep.....	47
9.	Viri in literatura.....	49
9.1	Viri.....	49
9.2	Literatura	50
10.	Priloge	52

1. Uvod

Družina je pomembna za vsakogar – tako za otroka kot tudi za mladostnika in odraslega človeka, saj izkušnje iz otroštva vplivajo na življenje v odraslosti. V družini otrok pridobi osnovne vrednote in prva znanja, pomembna za življenje; družina pa naj bi bila tudi primarno zavetje, v katerem posameznik občuti ljubezen, toplino in varnost. Vsak otrok tako potrebuje varen temelj, na podlagi katerega bo lahko izoblikoval učinkovit način soočanja z življenjskimi izzivi in načini reagiranja v stresnih situacijah (Erzar 2011: 62). Bistveni za to so starši ali druge osebe, ki so v obdobju najzgodnejšega otroštva z otrokom. Vendar v nobeni družini ni vedno vse popolno; obstajajo tudi družine, ki so disfunkcionalne. To pomeni, da v njih redno prihaja do konfliktov in posledično do nasilja, ki ga povzročajo posamezni družinski člani. Franjo Frančič kot diplomirani socialni delavec z bogatimi življenjskimi izkušnjami izpostavlja prav to: otroka, ki si želi varnega temelja in posledice, če mu to ni omogočeno. Otroka ima »za gibalno sveto tako v svoji literaturi za odrasle kot v tisti za otroke, ki je s svojo občasno toplino, milino in nežnostjo protiutež grobosti, grenkobi in hladnosti oziroma mrazu, ki seva iz večjega dela njegovega opusa« (Osti 2008: 11).

Franjo Frančič je avtor z zelo bogatim opusom, ki zajema poezijo, prozo (romane, kratko prozo, pravljice) in dramatiko (radijske igre). V diplomskem delu obravnavam njegovo kratko prozo. Izhajam iz predpostavke, da je njegovo pisanje »poskus razumevanja življenja in sebe v njem, to pa je tudi razlog, zakaj se je v svojem pisateljskem lovu življenjskih trenutkov odločil za fragmentarno pripovedno obliko. Predvsem zato, ker je prepričan [...], da je življenje stkano iz trenutkov.« (Osti 2008: 308).

Te trenutke, ki jih tke življenje, Frančičeva kratkoprozna poetika pogosto povezuje z doživljanjem otrok in mladostnikov v družini. Ker Franjo Frančič tudi sam ni izkusil srečnega otroštva, predpostavljam, da avtorjeve negativne izkušnje v izvorni družini ter kasneje vsi njeni nadomestki (rejništvo, vzgojni zavodi) pogosto navdihujejo njegov ustvarjalni opus. Denis Poniž, ki z njim prijateljuje, v enem od svojih komentarjev pravi, da piše Frančič »iz spoznanja, ki raste iz osebnostnega razvoja, iz preizkušnje, ki ji ni bilo nič prihranjeno, ki je od otroštva dalje gledala [zgolj] zlo in grozo« (2003: 215) ter da gre za »avtorjevo osebno prizadetost in hkrati vtopljenost v dogajanje«¹. Pogosti motivi Frančičevega kratkoproznega opusa so uničeno otroštvo (in/ali mladostništvo) ter posledice tega v vseh življenjskih obdobjih (zatekanje v nasilje, alkohol in spolnost).

¹ Iz komentarja na ovitku knjige (1984).

V diplomskem delu sem želela preveriti, kako se pomen družine za posameznika odraža v literaturi, natančneje v kratki prozi Franja Frančiča. V povezavi s tem preverjam naslednji tezi:

1. Ob Greimasovem aktantskem modelu bom skušala dokazati, da je v analiziranem kratkoproznem opusu Franja Frančiča subjekt otrok, starši pa so njegovi nasprotniki, ki ga onemogočajo pri doseganju objekta želja. S tem bom preverila tudi trditev, da so družine, prikazane v kratkoproznem opusu Franja Frančiča, disfunkcionalne.
2. Skušala bom dokazati prisotnost avtobiografskih elementov.

Frančičev kratkoprozni opus najprej umestim v kontekst sodobne slovenske kratke proze, sledi teoretični del z opredelitvijo aktantskega modela in sodobnih teoretskih pogledov na družino, nato prehajam na besedilno analizo opusa kratke proze Franja Frančiča, pri čemer me zanima zlasti podoba družine. Ker je družina v analiziranem opusu motivno-tematsko zelo pogosta in razplastena, se osredotočam predvsem na vidik otroka. Izhajajoč iz Greimasovih teoretskih spoznanj, mu pogosto pripisujem mesto osrednje literarne osebe, torej subjekta, in preučujem vlogo otroka in otroštva v Frančičevem kratkoproznem opusu.

2. Franjo Frančič in sodobna slovenska kratka proza

Pri terminologiji in tipologiji sodobne slovenske kratke proze se soočamo s precej težavami. Tako tudi umestitev Franja Frančiča ni enoznačna. Marko Juvan na primer pravi (Bošnjak 2005: 43), da se avtorji kratke proze z različnimi besedili »selijo iz modela v model«, kar pomeni, da je bolje razvrščati v skupine literarna besedila kakor avtorje. Opusi posameznih avtorjev so večinoma zelo raznoliki, saj tudi posamezne zbirke in besedila znotraj njih večkrat vsebujejo lastnosti ter elemente več različnih usmeritev, tipologij ali kategorij. Skupna značilnost vseh tipov sodobne slovenske proze pa je, kot ugotavlja Blanka Bošnjak (2005: 45), intimizem. »Ta pred bralca razgrinja majhne, vsakdanje in intimne zgodbe običajnih ljudi, kar pa odraža neko skupno točko sicer zelo raznolikih besedil slovenske literarne postmoderne.« (Prav tam.) V obeh vidikih lahko prepoznamo tudi ustvarjanje Franja Frančiča.

Pri uvrščanju in razvrščanju del in zbirk si lahko pomagamo z različnimi modeli oziroma primeri. V nadaljevanju navajam tiste, ki so pomembni za umestitev del Franja Frančiča in za lažje razumevanje njegovega opusa.

Prva razdelitev se nanaša na čas rojstva oziroma delovanja posameznega avtorja, saj so v povezavi s kratko prozo na našem območju v 80. letih 20. stoletja prevladovala kratke zgodbe, 90. leta pa so zaznamovale novele (Žbogar 2005: 17). Franja Frančiča umestimo v generacijo, ki je začela objavljati v osemdesetih letih (rojeni okoli leta 1960). Sprva so to generacijo poimenovali »generacija brez karizmatičnih avtorjev« (Žbogar 2005: 18); ti so se najprej predstavili leta 1983 z zbornikom *Mlada proza* (v njem objavljali Blatnik, Stavber, Frančič). Za to generacijo je značilno »eksplicitno tematiziranje literarnosti in medbesedilnosti, raznovrstno eksperimentiranje (palimpsestnost, simuliranje, imitiranje, citiranje), vračanje v preteklost ter svobodno preinterpretiranje tradicije. Subjekt nostalgичno hrepeni po metafizični gotovosti, je osamljeni izgubljenec v svetu izgubljene nedolžnosti« (prav tam: 18–19). Temeljno določilo subjekta je pasivnost – ne rešuje svojih težav (ne zmore), kaj šele sveta (se zaveda, da to ni mogoče) (prav tam).

Blanka Bošnjak (2005: 45) tipologijo sodobne slovenske kratke proze osemdesetih in devetdesetih let 20. stoletja deli na dve paradigmi. V prvo uvršča kratko prozo, v kateri prevladujejo nove literarne usmeritve znotraj obdobja slovenske literarne postmoderne. Gre za postmodernistični tip kratke proze (izgubljanje trdne resničnosti; oblikuje se le še kot restavriranje, posnemanje samega sebe, žanrov in drugih besedil, ob tem pa ves čas opozarja

na svojo drugostopenjskost). V drugo paradigmo pa uvršča besedila, v katerih je opaziti duhovnozgodovinski temelj preteklih literarnih usmeritev (realizma, eksistencializma, modernizma), ki pa se kažejo v modificirani obliki (kot nadgradnja). Znotraj druge paradigme loči tri tipe: ultramodernistični, iracionalistično-mistični ter neorealistični tip, v katerega sodijo besedila minimalističnega in posteksistencialističnega tipa (Bošnjak 2005: 46). Franja Frančiča bi glede na to razdelitev uvrstili v neorealistični tip, za katerega je značilno, da se na stilni ravni ohranjajo značilnosti realizma, na snovno-tematski ravni pa najdemo podobo moderne družbe (podoba izpraznjenih odnosov, moderne družine, značilnosti marginalnega okolja): riše se nam socialna stvarnost, narava in vsakdanje življenje pa se povezujeta z opisi sodobnih urbanih okolij (Istra in Ljubljana). Značilnost neorealističnega tipa je tudi stopnjevanje v smer verizma (Frančič je zelo značilen predstavnik). Frančičev opus kratke proze lahko umestimo še v minimalistični podtip neorealističnega tipa, saj v njegovih delih najdemo veliko poudarka na atmosferi in na okolju; veliko pozornosti je namenjene partnerskim (in drugim) odnosom. Prav tako je glavni subjekt pogosto pasiven.

Pri delitvi sodobne slovenske kratke proze Alenke Žbogar (2005: 20–23) na metafikcijske zgodbe, lirične zgodbe, zgodbe z ljudsko motiviko in pravljničnimi elementi, fantastične zgodbe ter zgodbe o izpraznjenih medosebnih odnosih Frančiča umestimo v zadnji razdelek (poleg Frančiča sem sodijo še Andrej Morovič, Brane Mozetič, Milan Kleč, Martin Lenardič, P. Traven, Pušavec, Milojka Žižmond Kofol). V delih teh avtorjev gre za različne poglede na odnose med moškim in žensko (razporeditve vlog, navezovanje stikov, homo- in heteroseksualni odnosi, erotika, partnerski odnosi), ki so pogosto neizpolnjujoči. Pri Frančiču je spolnost »vsakodnevni kompromis z življenjem – hipen pobeg iz banalnega vsakdana v praznino pozabe« (Žbogar 2005: 25). Navedeni avtorji pišejo stvarno, neposredno in z vtisom avtobiografskosti. Jezik je spontan in daje vtis trenutnosti; hkrati se skozi to kaže nezmožnost komunikacije s svetom in drugimi ljudmi (prav tam).

3. O avtorju

»Verizem njegove pripovedi – verizem, porojen iz strašne stiske bivanja v umazanem in brezbržnem svetu – cepljen na izrazito profilirano etično raven, ni samo šokanten, marveč zahteva celovitega bralca, bralca brez predsodkov.« (Poniž 1986: 89).

Navedeni citat dobro opisuje Frančičevo kratko prozo; vendar pa njegovo delo zajema veliko več kot to, saj avtor poleg pisateljevanja aktivno ustvarja tudi kot pesnik, prevajalec, romanopisec, dramatik ter pisec radijskih iger in otroške literature. Precej njegovih del je prevedenih v tuje jezike (angleščino, nemščino, srbsčino, slovaščino, albanščino).

Franjo Frančič se je rodil 21. 2. 1953 v Ljubljani, danes pa živi in dela v Istri. Mladost je preživel po različnih vzgojnih zavodih. Izučil se je za galvanizerja, leta 1979 pa je v Ljubljani diplomiral na Fakulteti za socialno delo. Do leta 1986 se je preživel s priložnostnimi deli, nato pa je postal svobodni kulturni delavec (Wikipedia, http://sl.wikipedia.org/wiki/Franjo_Frančič). V slovenskem literarnem prostoru se je prvič pojavil leta 1983 s kratko zgodbo v almanahu *Mlada proza*, njegovo prvo samostojno delo (zbirka kratke proze *Egotrip*) pa je izšlo leta 1984. Do danes je izdal že 55 del.

Slika 1: Franjo Frančič (vir slike: http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/293476).

Za svoj zelo obširen avtorski opus je Franjo Frančič prejel že različne nagrade in priznanja. Za roman *Domovina, blede mati* je leta 1986 prejel nagrado Zlata ptica, ki pa jo je odklonil. Leta 1989 je prejel nagrado za poezijo na natečaju tržaške revije Mladika. Zbirka *Dobro jutro, Charles Bukowski!* pa je leta 1989 bila nagrajena na natečaju za najboljšo erotično zgodbo (Wikipedia, http://sl.wikipedia.org/wiki/Franjo_Frančič).

Pisanje Frančiča lahko označimo kot »kritično poročilo« (Poniž 2003: 207) o stiskah navadnih ljudi (velja predvsem za kratko prozo). Zanimajo ga predvsem marginalci; ljudje, ki jih je življenje vrglo na rob družbe. Človek, o katerem Frančič pripoveduje, oziroma lik, ki govori v prvi osebi, ni junak, čeprav ga avtor sam tako imenuje; je antijunak (Osti 2008: 305). Junaki oziroma antijunaki pripovedujejo zgodbe o človeških zablodah; o upih in strahovih; o iskanju; o željah po izpolnitvi želja in sanj. Na koncu se izkaže, da njegovi »junaki« niso sposobni prevzeti in vzdržati teže preizkušenj, ki jim jih nalaga življenje. Prav tako se v Frančičevih delih kaže, »da so spomini, ki ždijo globoko v človeku, premočni, preveč nasilni, da bi ga pustili na miru: stopajo v njegovo sedanost, kar naprej se prikazujejo iz temnih ozadij, kar naprej postajajo del *tu in zdaj* življenja« (Poniž 2003: 210–211). Hkrati pa zna Frančič »z vso prizadetostjo pogledati tudi v najgloblja brezna in če lahko izgovori najstrašnejše spomine, potem se zmore vrniti v sedanji čas in iz njega zapisati zgodbo otroštva na novo. Spet in spet na novo.« (prav tam: 212). Svet, v katerega je postavljen Frančičev junak, je svet zapuščenih vrednot. Živi v času, ko so te vrednote postale nepomembne, zato se jih še vedno zaveda; hkrati pa se zaveda, da so prej pomenile smisel. Liki pogosto živijo v krogu spoznanja nemoči, strahu in tesnobe; podrejeni se morajo kolektivu in družbi, drugače tragično končajo (alkohol, kriminal in družbena izolacija).

Franjo Frančič je v svojih delih izviren in samosvoj. Ne zgleduje se po nikomer, prav tako nima posebnih posnemovalcev (Poniž 2003: 208). Je t. i. »svobodnjak«, ki se preživlja s pisanjem. Pri svojem pisanju ni sentimentalni ali samopomilovalen. Kljub težavam, ki mu jih je nastavilo življenje (otroške travme), lahko v njegovih delih začutimo upanje; zavest, da se vedno najde rešitev. Piše različne pripovedne zvrsti, vendar njegova najbolj reprezentančna oblika ostaja pripovedna oblika, ki pa je praviloma fragmentizirana oziroma zgrajena mozaično iz niza fragmentov. V teh fragmentih se zrcali razbita slika sveta v pripovedovalcu in okoli njega oziroma osrednjega lika v njegovi prozi, ki je njegov drugi jaz, njegov alter ego ali notranji pripovedovalec (Osti 2008: 303).

Pripovedni opus Franja Frančiča lahko razdelimo na tri obdobja (Poniž 2003: 217–225):

- 1) pisanje iz uporniške drže (čas vzgojnih zavodov, služenja v JLA), nadaljevan v dokumentaristični verizem z refleksijo (na primer *Grajski biki*, *Domovina*, *bleda mati*),
- 2) erotično samospraševanje, iskanje smisla skozi spolnost (na primer *Jeb*),
- 3) premik na »objektivnejše« razmerje do opisovanega sveta (na primer *Poševni stolp v Pisi*).

Prvo obdobje zaznamuje čas njegove osebnosti, ki se ni podredila življenju v vzgojnih zavodih. S pisanjem si je odprl nov svet, ki mu je hkrati nudil nekakšno terapijo. Tu kaže odprtost za vse človeške stiske; niza podobe, ki niso samopomilovalne. S tem je Frančič nadaljeval tradicijo magičnega realizma, kot so ga poznali Rožanc, Smole, Kovačič (Poniž, 2003: 218). Na nek način tako sledi Kovačiču in njegovemu tretjemu delu Prišlekov, ki prav tako opisuje svet obrobja poznih štiridesetih let na Slovenskem (Poniž 1986: 92). V tem obdobju je Frančič vzpostavil poseben tip pripovedovalca, ki je osebno prizadet, vpleten v vsako podrobnost zgodbe, hkrati pa avktorialno objektivni; posebno napetost ustvarja s povezovanjem osrednjega pripovednega toka, povezanega z nizom opazk, namigov (Poniž 2003: 218). Upor je bil odgovor človeka v Frančičevi prozi na vse, kar se mu je po krivici dogajalo.

V drugem in tretjem obdobju Frančič oblikuje poetiko pripovedovanja personalnih zgodb na impersonalni način (Poniž 2003: 219). Značilno je krčevito izpovedovanje duševnih stanj, v katerih se nahaja pripovedovalec; njegova nenehna avtorefleksija sega v otroštvo, k najzgodnejšim in hkrati najbolj ranljivim spominom. Piše s kratkimi, eliptičnimi stavki, s katerimi opisuje, kaj se z njim dogaja tu in zdaj, ne le v otroštvu in mladostništvu. Frančičev svet je zapleten, temačen; njegovi junaki se gibljejo na robu socialno dovoljenega, hkrati pa se gibljejo na robu svojih sanj, želja in neuresničenih načrtov. Po eni strani se zdijo nemočni, prepuščeni usodi; na drugi strani pa so v naslednjem trenutku močni, angažirani v iskanju smisla. Zaščitni zank tega pisanja je fragmentarna hlastnost, nedokončanost; s Frančičem se tako dopolnjuje tip proze, ki se je začel z Zupanom, Smoletom, Rožancem in Božičem in je »estahijo odrešenjskega modusa zamenjal z ontološkim analiziranjem stanj, skozi katera potuje človeška bit, ujeta med rojstvo in smrt, začetek in konec« (Poniž 2003: 222).

Frančičev pripovedni način oblikujejo tri stalnice (Poniž 2006):

- analitična kritičnost do lastnega položaja in ravnanja v svetu (pripoveduje zgodbe o naporu, da bi odgovoril na nekatera vprašanja, ki ga preganjajo in zaradi katerih je njegovo pisanje tako neposredno);
- dokumentarističnost (ker se Frančič zaveda, v kakšnem svetu živi (pozna njegovo svetlo plat, še bolj pa temno), je njegova pripoved usmerjena k bistvenemu, k tistemu, kar ga izziva ter mu razkriva nesmisle sveta in pasti bivanja, medčloveških odnosov, erotike, praznih besed, smrti, ki jim je priča; njegovi zapisi so obrazi vsakdana, ponovljenih situacij, prepleta lastnih in tujih dejanj, od katerih je odvisen;
- slogovno zaznamovan in verističen jezik (jezik je premišljeno zasnovan, čeprav deluje površinsko in ne povsem izdelano; zasnovan je z različnimi razmerji: od najnižje pogovorne ravni sega do tiste, ki nas prepriča o Frančičevi občutljivosti za jezikovne odtenke in njihove učinke) (prav tam). Jezik Frančičevih likov je avtentičen, saj so njegovi liki, ki so podobni resničnemu življenju in ljudem; ubesedeni z besednjakom pogovornega jezika – jezika šole ulice in fakultete gostilne (Osti 2008: 305). Jezik je poleg tega poln različnih sinonimov pogovornega jezika (na primer packa, zafrustriranka, ženčura, pizdunka, zahojenka...) (prav tam). Lahko rečemo, da ima poseben, samosvoj jezik, ki je preplet verizma in liričnosti. Z verizmom upodablja realno življenje, z liričnostjo pa izraža svoje sanje in hrepenenja.

Frančičeva literatura je socialno angažirana in hkrati osebno izpovedna ter pritegne s svojo neposrednostjo, iskrenostjo, nekomformizmom.

4. Teoretična izhodišča

V kratki prozi Franja Frančiča je družina motivno-tematsko zelo pogosta in razplastena. Da bi družinska razmerja, kot jih slika Frančičev kratkoprozni opus, lažje predstavila, sem se odločila za uporabo aktantskega modela Algirdasa Juliena Greimasa. Model bo omogočil, da bom s pomočjo aktantskih razmerij (predvsem opozicijskega para pomočnik – nasprotnik) lažje analizirala posamezna besedila. Greimasov model je preprost, zato je zelo učinkovit in uporaben.

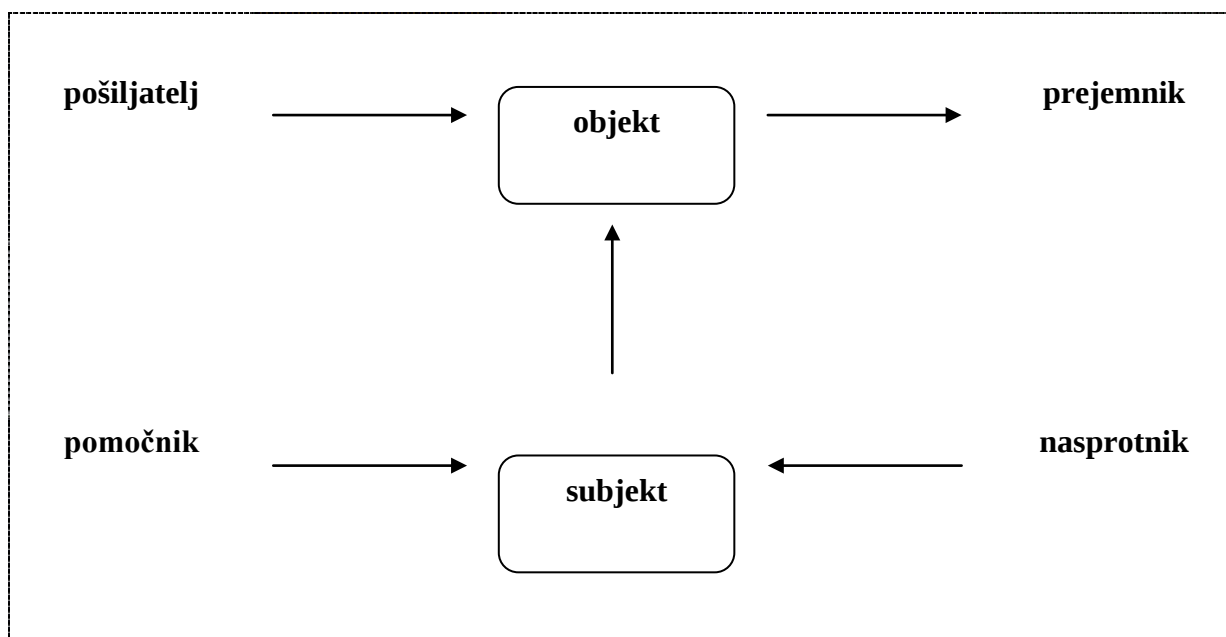
4.1 Greimasov aktantski model

Greimasov aktantski model razumemo kot abstraktno strukturo, ki jo je mogoče zaradi njene splošnosti in preprostosti uporabiti v vseh pripovednih delih, v katerih lahko določimo objekt želje. Objekt želje dosega lastnik želje, to je subjekt oziroma aktantska vloga subjekta (Štuhec 2000: 87).

V nadaljevanju povzemam članek Lada Kralja z naslovom *Aktantski modeli* (1998).

Vsaka pripoved kot celota ima svoj subjekt in objekt. Te lahko analiziramo z aktantskim modelom, saj to omeji število aktantov ter število njihovih medsebojnih položajev. Aktanti so ob tem »abstraktne, stalne in nespremenljive prvine globinske strukture, ki se v površinski strukturi vsakokrat kažejo kot vsakokratna naključna realizacija, tj. kot akterji« (Kralj 1998: 21).

Greimasov model ima šest aktantov. To so: subjekt, objekt, pošiljatelj, prejemnik, pomočnik in nasprotnik. V nadaljevanju je prikazana slika (Slika1), ki te odnose ponazarja tudi grafično.

Slika 1: Greimasov aktantski model.

Greimasov aktantski model je z dveh strani usmerjen k objektu; na navpični osi k objektu stremi subjekt, zato gre za objekt želje. Na vodoravni osi pa se objekt nahaja med pošiljateljem in prejemnikom, zato gre za objekt komunikacije. Na drugi vodoravni osi je subjektova želja modulirana kot projekcija pomočnika ali nasprotnika.

Os **subjekt – objekt** je os želje, gre za iskanje vrednote in posledično tudi smer dogajanja. Gre za to, kakšne motive ima protagonist, da bi dosegel željo.

Os **pošiljatelj – prejemnik** je os vednosti in moči. Pri tem prejemnik ni nujno personalen, ampak se lahko kaže tudi kot abstrakcija. Ta os bistveno vpliva na vrednote in njihovo razporeditev.

Na osi **pomočnik – nasprotnik** pomočniki delujejo v isti smeri kot želja in pomagajo pri njenem uresničevanju, nasprotniki pa postavljajo ovire in se upirajo uresničevanju želje. Pomočniki in nasprotniki so odsev dvojnosti sveta, dobrega in zla. Pogosto pa so tudi projekcije subjektove želje po delovanju.

4.2 *Sodobni pogledi na družino*

Najsplošnejša definicija družine pravi, da je to ena najstarejših oblik združevanja ljudi, ki temelji na sorodstvenih povezavah in je namenjena predvsem človeški reprodukciji (*Enciklopedija Slovenije*). Natančnejšo definicijo družine težko zapišemo, saj je družina »v svojih pojavnih oblikah zelo vitalna, se prilagaja, spočenjajo se nove oblike družinskosti« (Ličen 2011: 5). Včasih je bila tako enostarševska družina nekaj nedopustnega (na primer neporočena ženska z otrokom), danes je podobnih pritiskov deležna družina z istospolnimi partnerji. Glede na to, kje in v katerem času se posamezna družina nahaja (glede na družbo oziroma kulturo), so odvisne njene značilnosti.

Družina je specifičen sistem, ki je vpet v družbeno okolje; hkrati pa razvija lastno dinamiko in moč nad svojimi člani. V »zdravi« družini imajo člani občutek varnosti, predvidljivosti in zanesljivosti. V disfunkcionalnih družinah, kjer je ustaljen vzorec moči dominantnost – podrejenost, pa tega ni. Poleg tega je družina tudi sistem, ki regulira sam sebe na osnovi zakonov, ki so se oblikovali v njeni zgodovini. Družina tako izdelava svoj lasten sistem pravil, ki se nanašajo tako na verbalno kot na neverbalno komunikacijo znotraj sistema. Vedenje enega člana družine se vedno odraža v vedenju vseh drugih (Čačinovič Vogrinčič 1992: 15).

Osnovni cilji, ki naj bi jih uresničevala družina, so:

- zadovoljiti čustvene potrebe (želja po intimnosti in zaščiti),
- potreba po moči (da se človek odloči, kaj hoče in da ima možnost, da to tudi doseže) in
- potreba po smislu (iskanje odgovorov kdo smo in kaj smo) (prav tam: 41).

Tem ciljem se posameznik ne more odpovedati, zato se družina organizira tako, da jih zadovolji. Način uravnavanja pa se odraža v strukturi družine. Ta je lahko zaprta, odprta in poljubna. Družine se tako razlikujejo po tem, koliko so v njih možne spremembe:

- zaprta družina vzpostavlja in vzdržuje toge meje ter preprečuje spremembe. Omogočeno je le pristajanje na pravila igre; posameznik svojih potreb ali ne more razmejiti od potreb drugih ali pa je s svojimi potrebami izločen.
- Poljubna družina ne more vzpostaviti identitete, saj se meje stalno menjavajo, vse je dovoljeno.
- Odprta družina je najbolj funkcionalna. Struktura omogoča prepoznavanje in pristajanje na potrebe drugih (prav tam: 49).

Glavna spoznanja o družini lahko strnemo v štiri postavke (Erzar 2011: 62):

- a) Odnosi v družini tvorijo sistem med seboj povezanih delov, ki so šibkejši od celote.
- b) Otrok je najšibkejši član družinskega sistema, ker se zgolj odziva na dogajanje v drugih delih sistema.
- c) Odnosi so vzajemni. To pomeni, da en član sistema ne more vplivati na drugega, ne da bi ta vplival nanj. To pomeni, da otrok ne more razviti sistema navezovanja, če v staršu ali drugem skrbniku ne sproži vzajemnega odzivanja.
- d) Navezovanje poteka hkrati pri vseh družinskih članih. Te potrebe navezovanja prebudijo v odraslih reakcije, ki imajo izkušnje v izvorni družini.

5. Opus kratke proze Franja Frančiča

Frančičev opus kratke proze je zelo obširen. Preden sem se lotila besedilne analize, sem v Cobissu pregledala Frančičeve zbirke z oznako kratka proza. To oznako nosi 32 del (navedena so v Prilogi 1). Najprej sem izločila dela z oznako kratka proza, katerih pa dejansko ne moremo imenovati kratka proza (npr. romane *Bele smrti*, *Poševni stolp v Pisi*, *Princesa in smrt*), izločila pa sem tudi mladinsko in otroško literaturo (npr. *Male pravljice*, *Ulica svobode*, *Otroštvo*). Skupaj sem tako izločila enajst del (navedena so v Prilogi 1).

Izboru je sledilo natančno branje zbirk. Ob tem sem iz obravnave izločila še 5 zbirk, ker so zgodbe v njih identične zgodbam v ostalih zbirkah. To so:

- *Grajski biki* (2006),
- *Črna nanizanka* (2006),
- *Sledi: izbor 1990-2006* (2006),
- *Meseno spoznanje : erotične zgodbe* (2008),
- *Kam se skrijejo metulji pred dežjem: izbrane kratke proze* (2008).

Za analizo je tako preostalo 16 zbirk. To so:

- *Rosa: (istrske)* (1990),
- *Milostni strel; Orgija* (1990),
- *Istra, gea mea* (1993),
- *Ego trip* (1994),
- *Male vojne: [novele]* (1994),
- *Ne* (1996),
- *Dobro jutro, Charles Bukowski!: izbor 1990–1999: (erotične zgodbe)* (1998),
- *In drugi* (2001),
- *Plačani fuk in ostale erotične zgodbe* (2005),
- *Zgodbe* (2006),
- *Za vse boš plačal; Ne spominjam se* (2006),
- *Iskanja in vezi* (2006),
- *Trkaj, trkaj na nebeška vrata* (2006),
- *Sugar baby love* (2009),
- *Angeli, demoni in kurbe* (2009),
- *Shizo* (1998).

O družini v posameznih zbirkah pišem v poglavju 6, tu pa navajam nekaj splošnih poudarkov v povezavi s Frančičevo kratko prozo.

V analiziranih zbirkah Frančič teži k upodabljanju realnega življenja, odkrito in neposredno govori o temah, ki ponavadi ostanejo zamolčane. Veliko del ima zato negativno konotacijo: prazni odnosi, (resne) težave, ki jih doživljajo njegovi liki in so povezane s službo, alkoholom, prostitucijo, nasiljem in podobno.

Glavni motivi so spomini, Istra (delo na zemlji), spolnost, družina (otročstvo), smrt. Velik pomen imajo različni odnosi (med moškim in žensko, odraslim in otrokom; med partnerjema, zakoncema, sorodniki, prijatelji). Ti odnosi so osnova Frančičeve poetike; odnos je prikazan v vseh stopnjah, od hrepenenja do sovraštva, iskanja do naveličanosti, predanosti do prezira, ljubezni do morilske strasti. V teh stanjih se erotična sla spreminja v svoje nasprotje; privlačnost se razvija v odvratnost. Pogosto gre za »vojno« med spoloma, za nasilje, fizično bolečino; človekovo najbolj skrito in intimno je vsem na očeh. Vendar to ni bistvo; bistvo so bolečina, nasilje, krutost, perversnost (Poniž 1986: 89). Prikazana spolnost pa prikriva še nekaj drugega: hrepenenje po resnični ljubezni, ki ni zbanalizirana, ampak topla in pristna.

Kot stalnice se pojavljajo tudi za Frančiča pomembne sintagme in stavki, ki jih ponavlja kot refren (na primer »Kar jokaj, vsaj scat ne bo treba«).

Besedišče Franja Frančiča je trdo in robato, skladno z idejami in sporočilnostjo pripovedi. Uporablja pogovorni jezik, primeren upodobljeni situaciji. Pogoste so slabšalne besede, kletvice. Naturalistično in veristično se v Frančičevih delih prepleta s poetičnim in rahločutnim slikanjem ljudi, ki so se znašli na robu življenja, so ujetniki družbe, ki jih ne razume, in uporniki proti pravilom, ki jih sami ne razumejo. Drugačen ritem pa se pogosto pojavi pri notranjem monologu, »ki včasih udarja kot z bičem, saj niza dejstva, v katerih se srhljivo oblikuje zgodba njegovega otroštva in odraščanja« (Poniž 2007: 201) – ta ritem »ustvarja skoraj zasanjano, fantazij polno ozadje« (prav tam). Frančič svoje pripovedi tako oblikuje z različnimi slogovnimi kontrasti, s katerimi poudarja vsebino. Kratki in ostri stavki in njihova eliptičnost opozarjajo na temeljno nezadostnost, na raztrganost sveta. Dialogi sledijo logiki notranjih monologov, soudeleženih v pogovoru: so hlastni in trdni; dolgi odgovori so last tistih, ki imajo čas in čutijo moč argumentov. Ljudi z roba pa označuje fragmentarnost; označuje njihovo ujetost v hlastnost in strašljivost minevanja bivanja (prav tam: 223).

6. Družina v kratki prozi Franja Frančiča

Pripovednost Frančiča je »človeško pretresljiva, kajti gre za krute, vnaprej izgubljene igre tistega oziroma tistih, ki nikoli niso imeli prave družine in niso vedeli, kaj je pravzaprav dom« (Osti 2008: 309).

V vseh analiziranih Frančičevih zbirkah kratke proze se pojavlja tema družine, in sicer bodisi kot prikaz odnosov med zakoncema, odnosov otrok in njihovih staršev, odnosov med posameznimi družinskimi člani. Tako lahko trdim, da je v analiziranih zbirkah družina prepoznana kot bistven del življenja vsakega posameznika. Pogosto je izpostavljen predvsem negativni vidik družine: nesrečna sta zakonca, nesrečni so otroci, odnosi so prazni. Družinski člani se spopadajo z različnimi težavami: z alkoholizmom, nasiljem, odtujenostjo. V odnosu med možem in ženo prevladujeta predvsem dva vzorca: prvi je povezan z alkoholom in posledično z nasiljem (nobeden izmed njiju tega ne zna/ne zmore/noče prekiniti), drugi vzorec pa Frančič imenuje »dvojec brez krmarja«, ko zakonca v svojem odnosu ne vidita več smisla (se ne trudita več za odnos, se varata, oziroma živita eden mimo drugega). Otroci so v obeh primerih tisti, ki najbolj trpijo: po eni strani se sprašujejo o svojih starših in smiselnosti njihovega odnosa, na drugi strani pa zaidejo na polje delikvence. Pogosto so otroci tudi tisti, za katere starši niso več sposobni skrbeti in so zato s strani države poslani v različne institucije: v rejniške družine in vzgojne zavode. Frančič se v svojih delih tako večkrat sprašuje: če je sploh kje srečna družina in kaj sploh to je.

Zanimivo je, da je družina omenjena kar v četrtini zgodb (natančnejši procentualni pregled omembe družine po posameznih analiziranih zbirkah se nahaja v Prilogi 3). Pogosto je motiv družine le stranski ali prikazan kot razlog za neko stanje. Pri štetju frekventnosti motiva družine sem tako upoštevala vsako zgodbo, v kateri se motiv družine pojavi.

V nadaljevanju so navedene analizirane zbirke in kratka obnova vsake. Podrobnejša obnova je navedena za zgodbe, ki so najbolj relevantne za diplomsko delo (v katerih je družina glavni motiv) in za katere je izdelan aktantski model. Za vsako zbirko je izdelan en (največ dva) aktantski model (zgodba, za katero je model izdelan, je izbrana po kriteriju, da je glavni motiv družina; v kolikor je v zbirki več takih zgodb, je analizirana zgodba izbrana naključno²). Ostale obnove zgodb, ki so povezane v družino, se nahajajo v Prilogi 2.

² Aktantski modeli niso izdelani za vse zgodbe, ker bi to pomenilo preobsežno gradivo v tem poglavju. Na mestih, kjer je to potrebno, tako le povzemam, kakšne vloge in odnose zavzema otrok kot subjekt v delih, za katera aktantski model ni zapisan.

6.1 *Rosa: (istrske)*

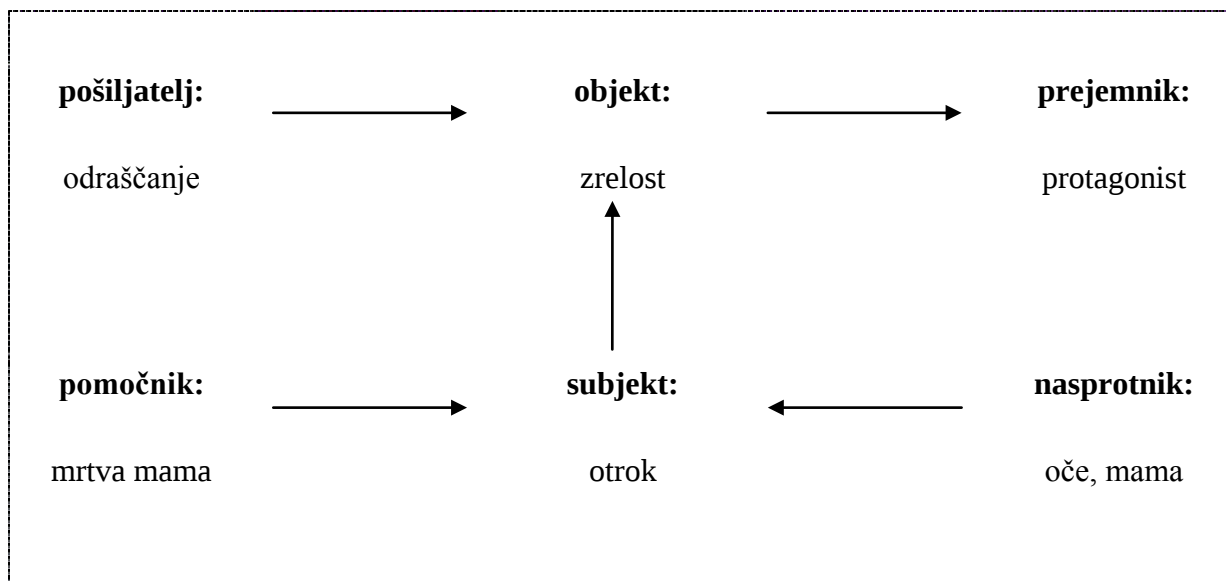
Zbirka vsebuje 29 zgodb, ki so (razen ene) dodatno členjene v podzgodbe³. Glavni motivi so Istra, družina, smrt, delo na zemlji, spolnost. Pogosti so spomini, ki zasledujejo protagonista; kaže pa se tudi želja po »osvobojenem ozemlju« (želja po samostojnosti in svobodi), ki se protagonistu uresniči z življenjem v Isti. Motivi v povezavi z Istro in delom na zemlji so najbolj pozitivni v zbirki. Pogost je tudi motiv družine: zgodbe govorijo o očetu (alkoholik, odsoten) in materi (neljubezen do otroka, očitki, odtujenost z otrokom), nasilju, prešuštvu. Vključena je tudi zgodba o odhodu otroka v vzgojni zavod Malči Belič⁴. Zgodbe kažejo na pomanjkanje ljubezni do otroka in med partnerjema; pogosta je praznina.

V povezavi z družino je 6 zgodb: Rosa, Vera, Avioni, Zrelost, Marina, Kdo ve?.

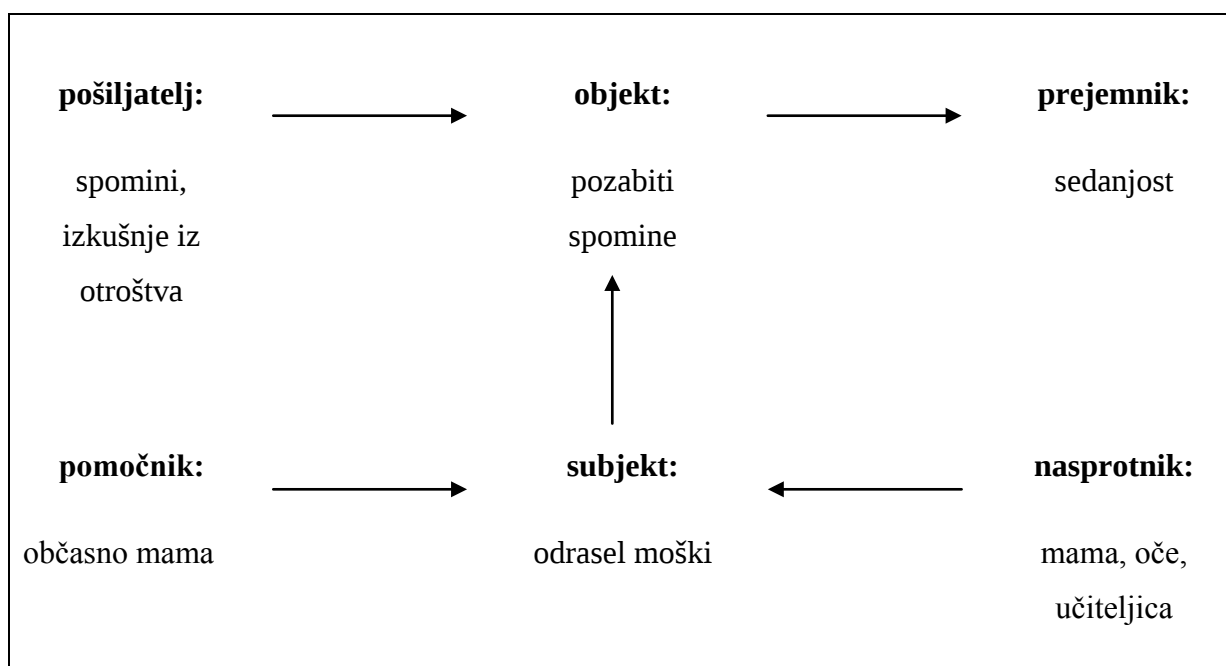
Zrelost (nima podzgodb): Subjekt govori o zrelosti in o ženski, ki jo čaka, vendar je ne dočaka. Pripoveduje o kovčku, ki ga je imel v otroštvu za svoje stvari, ko je bival po domovih; zdaj ima v njem shranjene osnutke zgodb. Strah ga je iti ga grob matere (ker bi mu rekla, da je z njim nekaj narobe). Z mamo se ne bi mogla pogovoriti, ker je prepozno, prej pa sta bila oba nezrela (sta se imela na nek način rada, vendar sta bila premalo skupaj). Zaradi tega ne bo nikoli razumel besed »dom, familija, froc«. Subjekt veliko pije, govori o svojih sosedih v Istri in o ljudeh, ki so naredili samomor. Mama se že mrtva vrača in mu daje nasvete. Oče je še živ, je alkoholik. Na koncu pripovedovalec (zgodba je prvoosebna) poudari, da se zapisano ni dogajalo njemu, ampak njegovemu dvojniku.

³ Termin podzgodba uporabljam v primerih, ko so zgodbe dodatno členjene. Uporabljam ga zaradi večje preglednosti, saj Franjo Francič svoje zgodbe pogosto deli na krajše zgodbe (naslovljene s podnaslovi).

⁴ Mladinski dom Malči Beličeve je ustanova, ki razvojno, vzgojno in socialno ogroženim otrokom in mladostnikom z vedenjskimi in čustvenimi težavami zagotavlja celodnevno oskrbo skozi vse leto (spletna stran Mladinskega doma Malči Beličeve, www.2.arnes.si/mdljmb1s).

Kdo ve?⁵ (Nikdar zadovoljen pankrt). Protagontist pripoveduje, kako so ga kot otroka v 7. letu starosti drugič »dotolkli«: učiteljica ga je vedno spraševala, zakaj ga vedno čaka mama, zakaj nima denarja za malico, zakaj je vedno tiho in kje je oče. Kot otrok se je zato skrival in ni bil veliko doma. V šoli so mu govorili, da je sin samohranilke, zato je malo moten, čeprav je bil drugače pameten. Mama ga je redno tepla in zmerjala (»Vem, po kom si se vrgel!«), vendar mu je bilo še bolj grozno to, da (če) ga je nato objela in jokala z njim. Ta dvojnost mu je bila najtežja (na proslavi je na primer deklamiral, na kar je bila mama ponosna; zvečer pa ga je spet nadirala in kaznovala). Protagontist s pitjem kot odrasel briše podobe iz otroštva.

⁵ Odebeljeno so v poglavju navedeni naslovi posameznih zgodb, v oklepaju pa naslovi podzgodb.

V zbirki *Rosa* so subjekti različni. Prikazana modela najbolje povzemata celotno zbirko: subjekt je v večini otrok (Deček, Ost, Zrellost) ali odrasel moški, ki se spominja svojega otroštva (Dve pismi, Zdajšnjost). Kljub temu da je v drugem modelu subjekt odrasel moški, je njegovo življenje neposredno povezano z njegovim otroštvom, saj se ga dobro spominja, poleg tega pa se zaveda, da je otroštvo tisto, ki vpliva na njegovo sedanje življenje (Ost).

Pri obeh analiziranih zgodbah sta nasprotnika starša. Oba primera pa prikazujeta tudi dvojnost, ki otroka zmede⁶. V prvem primeru je pomočnica mrtva mama, ki se vrača (pogovori s sinom v avtomobilu), v drugem pa mama, ko v lepih trenutkih sina podpira.

6.2 *Milostni strel; Orgija*

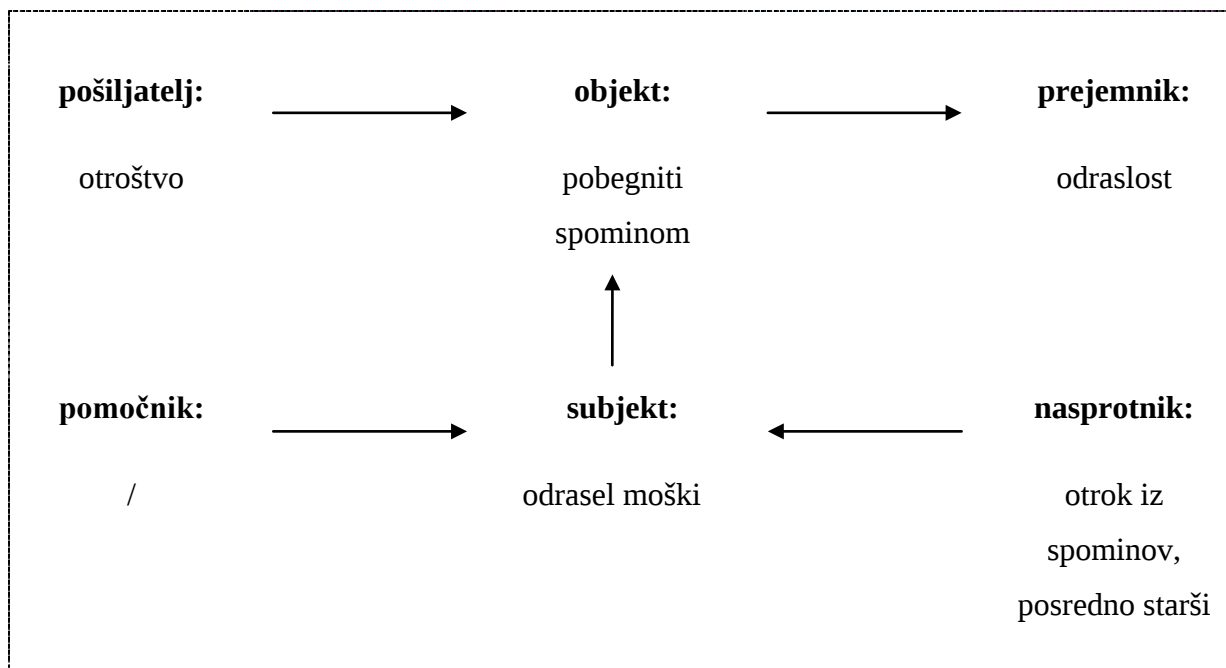
Prvi del zbirke (*Milostni strel*) vsebuje 14 zgodb, ki so razdeljene na podzgodbe. Govori o različnih življenjskih odločitvah. Milostni strel je vse tisto, kar prekine neko trpljenje (v večini primerov je to trpljenje, povezano s težkimi spomini): odpuščanje, prevelik odmerk mamil, umor, samomor. V povezavi z družino najdemo naslednje motive: nasilje v družini (o nasilju, ki spremlja otroka od rojstva naprej), strah otroka (pred nasiljem, praznino), mladostništvo (rejništvo, življenje v vzgojnem zavodu). Zgodbe govorijo tudi o mami (srečanja v avtu, ko je že umrla) ter vzgojnem zavodu Malči Belič.

V drugem delu zbirke (*Orgija*, vsebuje 3 zgodbe s podzgodbami) nekaj zgodb govori o mami (umiranje, smrt, pogreb), drugače pa na splošno o ženskah.

V povezavi z družino je 8 zgodb: Zmota, Umore, Mesto, Galebova glava, Zasledovalci, Napadalec, Orgija, Outsider.

Zmota (Drkanje). Protagonist (odrasel moški) umirjeno sedi na skalah ob morju (gleda otroke, galebe, posluša korake sprehajalcev). Ob tem se v njem prebudi otrok in s tem kup mučnih spominov. To je otrok, ki ga je neizmerno strah in ga niso nikoli ljubili. Stopi na skale, srce mu podivja, zakriči. Teče, beži, kriči v preteklost (da bi ušel spominom). Ima paranoje otroka, ki mu ni uspelo nikoli odrasti. Spomini ga bremenijo, ponavljajo se ves čas; ne more se jih rešiti.

⁶ Otroci se v družini istovetijo s starši; če imajo ob tem negativen vzor, lahko pride do motenj. Najtežje je, ko so otroci izpostavljeni menjajočim se izkušnjam pretiranega upanja in skrajnih razočaranj (Pajić 2010).

V zgodbi Drkanje (ki je podzgodba v zgodbi *Zmota*) je subjekt ponovno odrasel moški, kateremu se v trenutku sproščenosti spomini in z njimi strah vrnejo s tako močjo, da želi tudi fizično pobegniti. Nasprotnik je tu dejansko otrok iz spominov (otrok, ki ga starši niso nikoli ljubili), pomočnika pa nima. V prvem delu zbirke (*Milostni strel*) je subjekt ponovno povsod otrok (Morje, Napadalec) ali odrasel moški (Drkanje, Umori, Zasledovalci), ki ga »preganjajo« spomini iz otroštva. Zanimivo je, da v nekaj zgodbah pomočnika v aktantskem modelu sploh ni mogoče določiti (Obrat, Drkanje, Umori, Galebova glava).

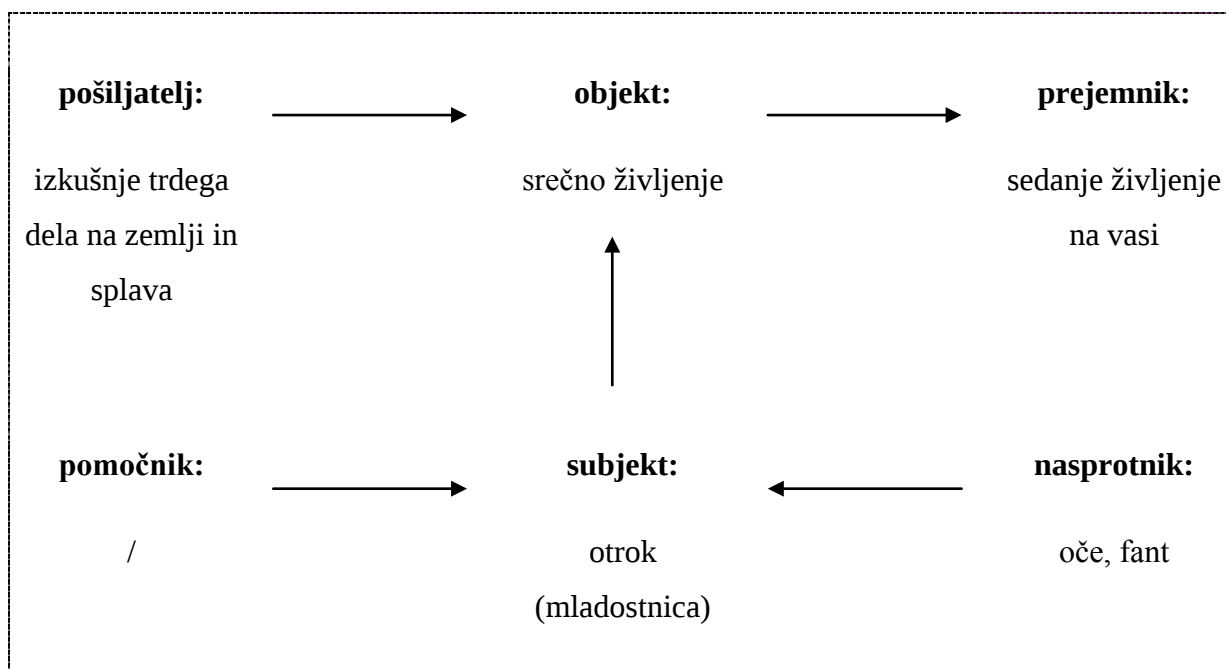
Zgodba Napadalec govori o tem, kako subjekt (starejši otrok ali mladostnik), ki je popolnoma odtujen s staršema (je otrok ulice), postane vodja ulične klape. Klapo sem tako označila za pomočnika, saj subjektu pomaga pri uresničevanju njegovega objekta želje: nekomu pripadati.

6.3 *Istra, gea mea*

Glavni motivi zbirke so alkohol, spolnost, delo na zemlji, spomini, minljivost in smrt. Zgodbe, ki se navezujejo na temo družine, govorijo o odtujenosti v odnosih (med možem in ženo, očetom in sinom) in nasilju (večinoma je moški nasilen nad partnerko ali sinom; nasilje je največkrat posledica alkohola). Otrok, ki si želi ljubezni in miru, išče podporo drugje (zaradi nerazumevanja v družini, zaradi nasilja očeta nad mamo), vendar je ne dobi (ne v študiju v mestu, ne na policiji). Pogosti čustvi, ki ju doživlja otrok, sta strah in obup. Edina ljubezen, ki se pojavlja, je vezana na zemljo (Istra).

Zbirka vsebuje 9 zgodb (s podzgodbami), od teh so 4 povezane z družino. To so: Kri zime, Istra gea mea, Niti, Pofukanec.

Niti (Drugi del, zgodba 2). Zgodba govori o dekletu, ki so jo starši prisilili študirati ekonomijo. Doma je na vasi. Staršem zemlja pomeni vse, njej pa ne toliko (zemljo ima kljub temu rada). Zaradi želje po boljšem in lažjem življenju (tudi z mislijo na starša, saj sta zgarana, od življenja pa nimata nič) predlaga, da bi del zemlje namenili turizmu. Oče je absolutno proti. Žalostna je, saj razmišlja o tem, da je nihče ne posluša. V mestu je splavila (fant ni hotel otroka, le zabavo, poleg tega bi jo oče »razrezal«, če bi imela nezakonskega otroka); ji je hudo in težko, zato se je vrnila domov.

V analizirani zgodbi je subjekt mladostnica, ki želi živeti po svojih željah, vendar se hkrati tudi ne želi preveč upirati staršem, saj jih ima rada. Kljub temu je oče v tem primeru označen kot nasprotnik, saj v dekletu zbujata strah in ji ne pusti, da bi njihovo življenje (svoje in od staršev) skušala spremeniti na bolje. Tudi v tej zgodbi pomočnika ni.

V zbirki je subjekt otrok še v zgodbi Pofukanec (tu so nasprotniki poleg očeta tudi policisti, saj mu ne pomagajo, ko oče pretepa mamo), v zgodbah Istra gea mea in Kri zime pa je subjekt odrasel moški; pri obeh je žena (partnerka) njegova pomočnica (v prvi skupaj obdelujeta zemljo in delujeta za isti cilj, čeprav sta si že nekoliko odtujena, v drugi zgodbi pa sta popolnoma odtujena, vendar delujeta v isti smeri: vztrajati v zakonu, obdelovati zemljo).

V *zgodbi Niti* (Drugi del, zgodba 3) pa najdemo izražen tudi pozitiven vidik družine. Zgodba govori o kriminalistu ter njegovem življenju in nekje na kratko omeni, kako je imel rad očeta, saj je bil ta kritičen najprej do sebe, šele nato do drugih. Vzgajal ga je špartansko, vendar je bila to vzgoja brez nasilja. Mater opisuje kot nežno in skrbno; dom je bil zanjo svetinja. Ker je Frančiču dom predstavljal trden temelj in varno zavetje, lahko starša označim kot podpornika.

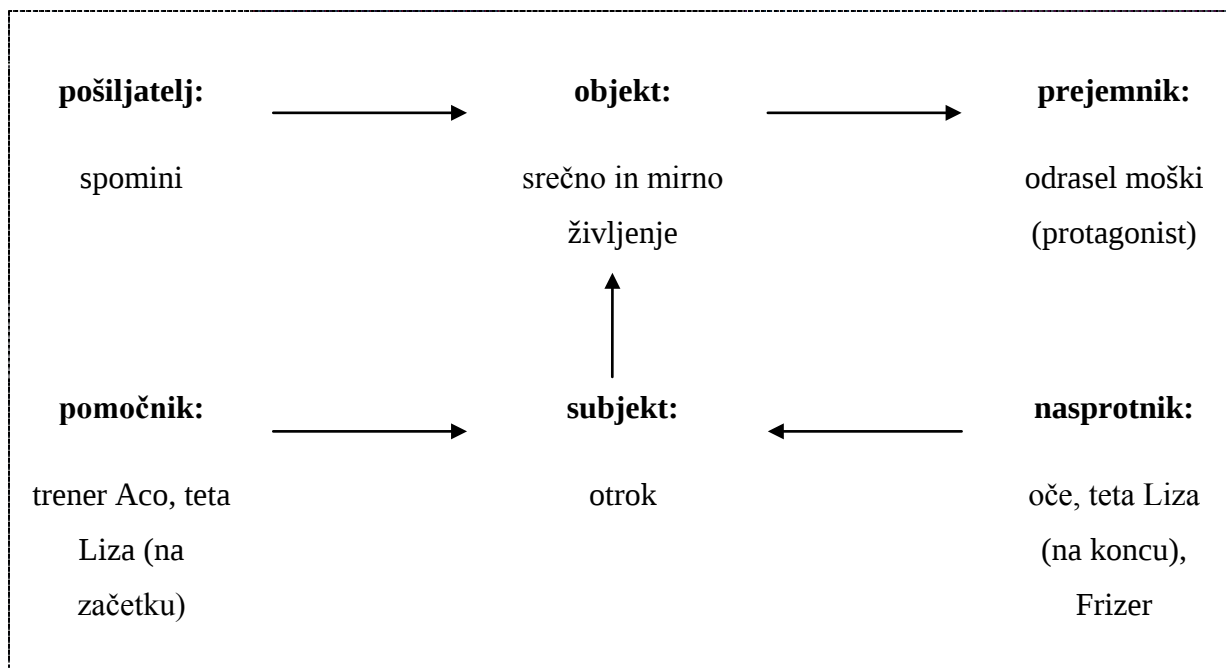
6.4 *Ego trip*

Motivi zbirke so spolnost, odnosi, spomini. V povezavi z družino pa zgodbe govorijo o težkem otroštvu (odraščanje med marginalci), neljubezni staršev do otroka, očetu (alkoholik, pogreb) in mami, odhodu v zavod Malči Belič ter bivanju v vzgojnih zavodih Višnja Gora in Jarše. Večkrat se pojavi motiv teka oziroma bega (nezmožnost zmage oziroma doseganja ciljev zaradi okolice/staršev, ki niso verjeli vanj, oziroma ga niso spodbujali). Pojavljajo se tudi motivi nasilja v družini in želja po pozabi.

Zbirka vsebuje 6 zgodb, od teh so 4 povezane z družino: Beži, angel, beži, Ljubljanka, Mama, si videla mrtvega psa v travi, Žaluj, grad, žaluj.

Beži, angel, beži. Protagonist živi z žensko, s katero sta v medsebojni odvisnosti (on skrbi za njene spolne potrebe, ona skrbi zanj). Zanj je bilo že na začetku vse narobe, saj je bil oče alkoholik (mu že petletnemu dajal pivo), mama pa prostitutka (je ni poznal; edinkrat jo je videl na očetovem pogrebu). Otroci so se iz njega norčevali, da je mati cipa, oče pa pijanec. Imel je soseda Lizo (sorodnica), ki jo je skrbelo zanj. Kot otrok je ves čas bežal – pred očetom, policisti, šolo, zato je tek postal del njegovega življenja, pomenil je beg. Ob očetovi smrti ga je k sebi vzela Liza in mu kupila obleke. Šel je v šolo s prilagojenim programom, saj je zelo malo govoril. Šola mu je bila načeloma všeč. Liza je lepo skrbela zanj, vendar je zelo pogosto menjavala moške, včasih pa je tudi pila. Pogosto je gledal njeno spolno občevanje, kar se mu je zelo gnusilo. Spominja se moškega, ki je bil prijazen (v nasprotju z ostalimi tetinimi moškimi), saj mu je kupoval igračke. Vendar pa je kmalu umrl; po njem teta eno leto ni imela moškega (prej jih menjavala na 2 meseca; eden od njih mu je govoril o mami; da je dobro seksala, vendar da je že eno leto mrtva). Šolo je naredil z odliko, zato so ga dali v navadno šolo. Liza se je kasneje zapila in se spremenila, zato je bil čedalje manj doma. Treniral je atletiko; njegov trener je bil Aco, ki je vanj verjel. Spodbujal ga je in razumel (bil

je namreč iz podobne družine). Obljubil mu je, da bo uredil vse potrebno za odhod v dom, če bo doma postalo nevzdržno. Enkrat je deček prišel domov, kjer je našel pijano Lizo in dva neznanca, ki sta ravno imela spolni odnos na njegovem kavču. Zaradi šoka je takoj spil pol litra vina; ženska z njegovega kavča pa mu je nudila spolne usluge; po tem mu je postalo slabo; bruhal je in odšel. Ob neki priložnosti je zmagal na atletskem tekmovanju in na slavnostni večerji spoznal drugačen svet (lepa govorica, olika, lepo so jedli). Zaželel si je biti tak kot oni. Ko je prišel domov, se mu je vse zagnusilo in je želel iti stran. Liza ga je okregala, da ona skrbi zanj, on pa hoče biti fin. Bilo mu je hudo, ker se je tako spremenila in da ni več ista oseba. Spet je začel več krasti in špricati šolo. Liza se je v naslednjih mesecih do konca zapila, on pa je postal mojster v kraji. Ko so ga dobili, je pobegnil in nehal krasti. V tem času je bil star 12 let. Tudi na treningih se je poslabšal; ni se mu več dalo trenirati. Zato ga je Aco brez Lizine vednosti odpeljal v Malči Belič. V domu je bil brez svobode, zato se je čez en mesec vrnil k Lizi. Ker je v tem času Lizin partner (Frizer) šel na zdravljenje, se je tudi Lizi izboljšalo, življenje je bilo spet lepše. Ko pa se je partner vrnil, je bilo spet vse po starem. Začel je spet redno trenirati; imel je super rezultate. Dobil je tudi bone za dodatno hrano, doma pa ni več zdržal. V tem času se je tudi Aco spremenil (postal je bolj hladen), nihče drug pa ni vedel, kako sploh živi (alkohol, moški, policisti). Ko je Frizer pretepel Lizo, je deček pretepel njega. Če ne bi prišli sosedje, bi ga ubil. Od takrat se ni več vrnil. Naslednji dan je bila pomembna državna tekma, ki se je je zelo veselil; govoril je Lizi, kako bo od takrat naprej vse bolje. Vendar je Liza tik pred tekmo naredila samomor. Aco ga je vseeno pregovoril, da nastopi; vodil je za 50 m, pred ciljem pa se je ustavil in počakal, da so ga vsi prehiteli, saj ga je prevečala misel, da on ne more zmagati.

V okvirni zgodbi analiziranega primera je subjekt sicer odrasel moški, ki se spominja svojega otroštva. Vendar za subjekt označim otroka iz spominov, saj v zgodbi zavzema bistveno mesto, odraslega moškega pa označim kot prejemnika, saj je njegovo življenje posledica dogodkov in izkušenj iz otroštva. Njegov nasprotnik je tu zopet oče; zanimivo pa je, da se v zgodbi teta Liza, ki je ena glavnih oseb, iz pomočnice prelevi v nasprotnico. Frančič tako pozitiven lik spremeni v negativnega in s tem je subjekt ponovno onemogočen pri doseganju želja.

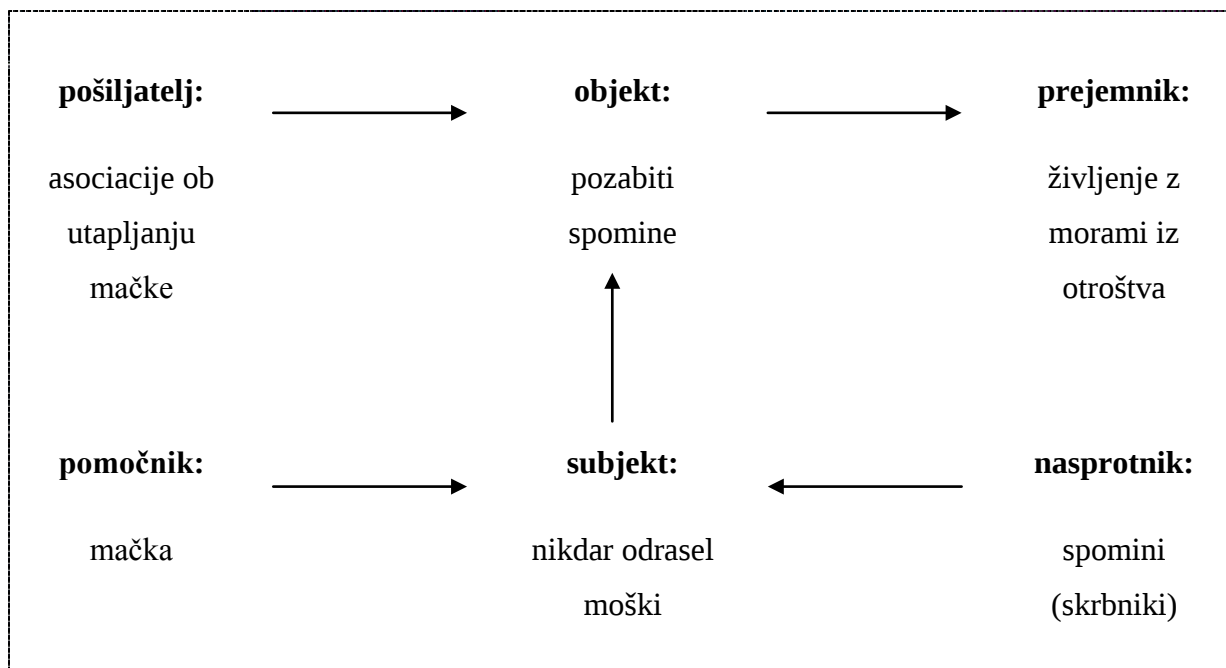
V preostalih treh zgodbah, ki se navezujejo na tematiko družine, so subjektovi nasprotniki prav tako starši. V zgodbi Ljubljanka je subjekt dekle, mama pa njena nasprotnica (mame sicer ni nikoli videla, vendar jo obtožuje, da je zaradi nje taka, kakršna je). Prav tako za nasprotnike označim njene spolne partnerje (vsi so še mladoletni), ki jo sicer hvalijo in si jo želijo, kar ji je všeč, vendar ji hkrati vzbujajo občutek zapuščenosti in osamljenosti. Ker nima staršev, so tako vzgojitelji tisti, ki jo spremljajo na njeni poti odrasčanja, vendar neuspešno, saj zaide na polje delikvence.

6.5 *Male vojne: [novele]*

V prvi polovici zbirke se motiv družine skoraj ne pojavlja (le različni odnosi med moškim in žensko – v povezavi s tem je tudi naslov: male vojne, ki se ves čas bijejo med moškim in žensko), v drugi polovici pa je pomemben motiv otroštvo (izpostavljeno, da se subjekt nerad spominja otroštva, ker je bilo težko; zaradi tega so pri njem pogosti obrambni mehanizmi). Pojavljajo se vprašanja v povezavi z identiteto (Kdo sem?) in domom (Kaj je dom?). Izpostavljeni so tudi različni družinski odnosi, predvsem motiv o sestri in drugih sorodnikih; prisoten je tudi motiv hčere. Ostali motivi zbirke so še: smrt, vojna, seks za eno noč. Skozi celotno zbirko se pojavlja vprašanje, kaj je to ljubezen.

Zbirka vsebuje 11 zgodb, od tega so 3 povezane z družino (Valdorfska jesen, Sprevrženost, Kaj pa ljubezen?).

Sprevrženost (2. del). Protagonist se otroštva nerad spominja, se pa tudi ni veliko za spominjati (spomini na otroštvo in družino so grenki). Ob čakanju na izpitno komisijo za avto vidi mladeniča, ki utopita staro mačko. Ob tem mu postane slabo; spomni se (čeprav bi rad pozabil), da so podobno tudi njega v otroštvu včasih vlekli stran. Sprašuje se, čigav je. Spomini se mu vračajo kot more. Drobcji spomina so vezani na žalost in nedoživeto v času ranega otroštva, večnih zakajev in nikakršnih odgovorov (to je bil »hlad skrbniškega gnezda«). Išče mačje dlake, ki mu pomenijo dokaz, da je bila mačka tam; da je bil tudi on nekje, da je obstajal. Zase pravi, da otrok ni odrasel, ampak je ostal izkoreninjen. V odraslosti ne zmore prave ljubezni; več jemlje, kot daje. Čuti, da je nekje napaka, vendar ne ve, kje.

Kot subjekta v analizirani zgodbi označim odraslega moškega, ki pa sam sebe označi kot nekoga, ki ni nikdar odrasel. Vzrok za to je, da je živel v nadomestnih družinah, ki pa mu niso nudile tistega, kar si je kot otrok želel: toplino, odgovorov na vprašanja o identiteti. Nasprotnik so v tem primeru skrbniki, ki so nadomeščali starše, saj mu niso omogočali samouresničevanja, niso ga spodbujali. Mačko označim kot pomočnico, saj je zaradi sproženih spominov tista, ki bo subjektu morda pomagala preseči spomine, ki ga obremenjujejo (ko išče znake njenega obstoja, se sprašuje tudi o sebi in svojem obstoju).

Tudi v ostalih, že prej omenjenih zgodbah te zbirke, je subjekt odrasel moški. V zgodbi Valdorfska jesen in v prvem delu zgodbe Sprevrženost gre za propadel zakon, v zgodbi Kaj je ljubezen? pa za spomine, ki govorijo o pomanjkanju ljubezni v družinskih odnosih.

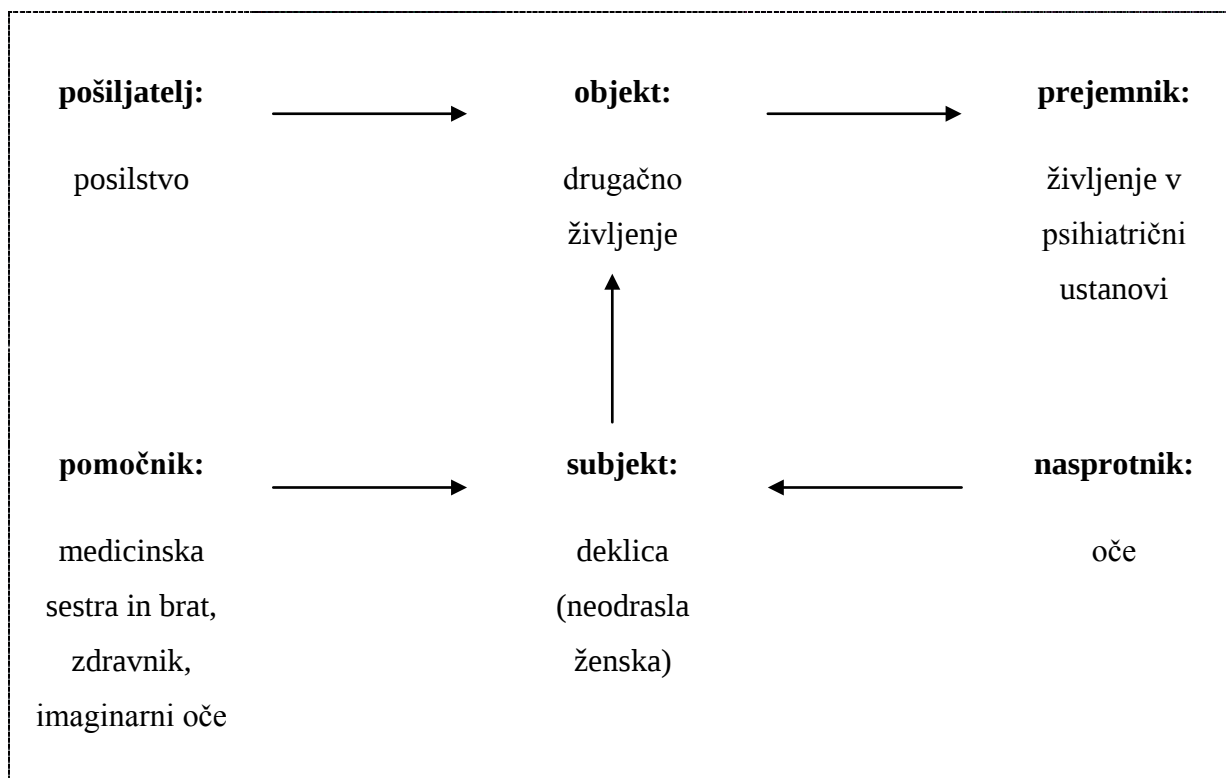
Vsi motivi v povezavi z družino v tej zbirki dajejo grenak priokus na otroštvo, izvorno ali nadomestno družino. V zgodbi Valdorfska jesen (v prvem delu) je motiv otroštva stranski, vendar je naveden kot razlog, da je nekdo v odraslosti čustveno pohabljen. Ne glede na to da je motiv otroštva in otroka stranski in zato na prvi pogled nepomemben, nam poglobljeno branje kaže na to, da Frančič daje temu bistven poudarek.

6.6 *Ne*

Motivi zbirke *Ne* so delikvenca (ropanje in užitek ob tem), spomini, prijateljstvo. Protagonisti pri tem, kar so in kar delajo, večinoma doživljajo poraze. V povezavi z družino so motivi vezani predvsem na otroštvo. Otroštvo se pojavlja kot spomin: na prijatelje iz zavoda, bege iz zavoda, očeta alkoholika. Pri otroku kot subjektu se pogosto pojavljata strah in bolečina; posledica tega pa so brazgotine, ki vplivajo tudi na življenje v odraslosti (zatekanje v alkohol in spolnost). Otroštvo je tako ponovno predstavljeno kot temelj življenja za naprej (kljub želji po pozabljenju).

Zbirka vsebuje 10 zgodb (s podzgodbami), od teh jih je 6 v povezavi z družino (Beg, Ne, Mala šola, Cesta, Deklica, Dvojec brez krmarja).

Deklica. Protagonistka je odrasla ženska, ki je v psihiatrični bolnišnici; ima se za deklico, vendar je stara 30 let. Staršev ne sprejema, ima pa imaginarnega super očeta. Ob njej so prijazna medicinska sestra, zdravnik in medicinski brat. Razlog za takšno stanje je, da je bila verjetno posiljena in so ji splavili otroka (oče ji reče, da tega otroka res ne bi bilo treba in da bo sedaj lahko živela naprej tako kot prej).

V analizirani zgodbi je subjekt odrasla ženska, ki pa sebe doživlja kot deklico. Zgodba je zanimiva, saj oče predstavlja nasprotnika (ne razume hčérine stiske, želi nazaj preteklo stanje,

ki pa ni mogoče zaradi dogodkov, ki so se zgodili). Zato si subjekt v mislih pričara novega očeta, ki je do nje dober in se ob njem dobro počuti. Osebe v bolnišnici predstavlja njene pomočnike, ki so prijazni in ji s tem lajšajo stisko. Predstavljeni model prikazuje, kako lahko v trenutkih stiske otroku težave lajšajo tudi tujci, če starši zatajijo.

Za zgodbo Beg (pa tudi za zgodbe Mala šola, Cesta, delno Ne) lahko rečemo, da je aktantski model podoben kot v večini že obravnavanih zgodb: gre za odraslega moškega, ki se spominja otroštva. Za subjekt tako postavim otroka iz spominov, njegovi nasprotniki pa so oče (alkoholik), mama (se boji očeta) in vzgojitelji (vzgajajo s trdo roko in »ubijejo otroka« v njem). Pomočniki so prijatelji, s katerimi se spodbujajo pri dejanjih, ki jim dajejo občutek svobode (kot pomočnike jih lahko označim kljub temu da gre za nasilna dejanja, saj si medsebojno pomagajo pri uresničevanju želja).

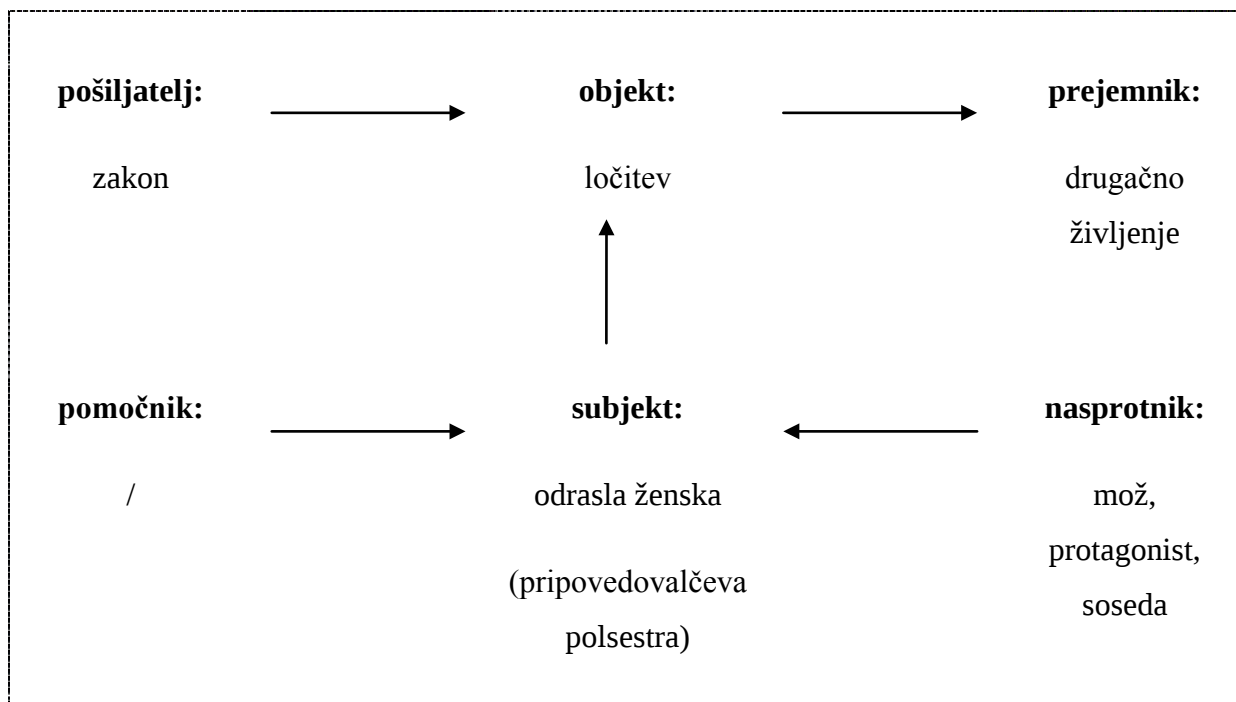
V zgodbi Dvojec brez krmarja gre za zakonske odnose (prepiri in hlad, v podzgodbi pajek je nekaj tudi spominov v otroštvo), otroštvo pa je manj poudarjeno.

6.7 *Dobro jutro, Charles Bukowski!: izbor 1990-1999: (erotične zgodbe)*

V ospredju so zgodbe o spolnosti ter splošno o odnosih (gre za vojne med spoloma, za samoto v odnosu; zakon pogosto imenuje dvojica brez krmarja). Zakon je v zgodbah pogost, zanj so značilni gola spolnost, tepež, ločitve, posilstvo. Vključena je zgodba o vzgojnem zavodu in ponavljanju zgodovine (subjektova polsestra je poročena z nasilnežem, ki jo pretepa enako, kot je oče pretepal mamo).

Zbirka vsebuje 53 zgodb, od katerih je 9 povezanih z družino (Ne povej luni, da sem sama, Prepad, Blues za mojo bivšo, Jutro, Ločitev, Drobtine življenja, Moj prvi ruker, Nikdar moja prva žena, Male vojne).

Drobtine življenja. Protagonist sreča polsestro. Je že tretjič poročena (mož nosi majico z napisom Sandokan) in ima majhnega otroka. Sta na pijači in mu pove, da so bo ločila (poročena sta šele šest mesecev). Kmalu pride njen mož; ona »rini« vanj, on jo udari. Protagonist komentira, da imata že dobro razdelani vlogi. Po tem gresta v spalnico, prav tako imata spolni odnos protagonist in sosed, ki se jim je pridružila na pijači.

Za subjekt je določena odrasla ženska. Otrok je v zgodbi sicer omenjen, vendar ga ne moremo postaviti za subjekt, saj o njem ne izvemo skoraj nič. Navedeni model dobro predstavlja tudi ostale zgodbe, saj so si glede na aktantske vloge skorajda enake: subjekt sta poročena moški ali ženska, nasprotnika predstavlja partner, prav tako so nasprotniki tudi ostali liki, ki subjekta ne podpirajo pri doseganju njegovih/njenih želja (to so želje po svobodi, ločitvi, srečnem zakonu).

6.8 In drugi

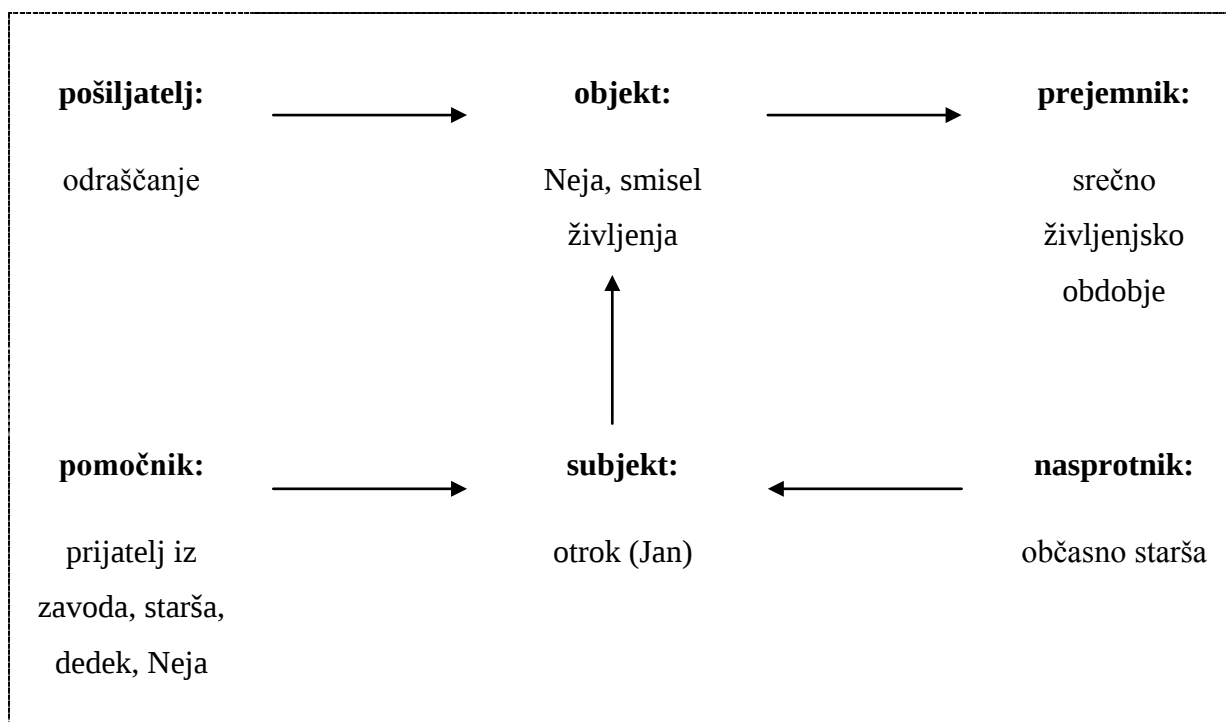
Pet zgodb pripoveduje o petih dečkih iz različnih družin, te pa so razlog za njihove življenjske usode. Skupne so jih travme odraščanja, vsi pa si želijo ljubezni staršev. Življenjska usoda prvega je zaznamovana z odsotnostjo staršev (ga puščajo samega že kot dojenčka), ko pa so starši v bližini, je pogosto tepen. Vse, kar v življenju pozna, je nasilje, zato ga pogreša, ko pride v rejniško družino (pogreša tudi mater, čeprav je bila do njega vedno nasilna); zgodba se konča z lobotomijo⁷. Drugi deček je njegovo nasprotje: ima relativno dobre starše, vendar v življenju ne vidi smisla. Kljub najstniškim težavam se njegovo življenje uredi. Starši tretjega so popolnoma odtujeni, zato se sprašuje, kaj imata starša od življenja. Ni srečen in ne čuti nič. Pri četrtem spremljamo odraščanje v razbiti družini (alkohol, nasilje) in pot skozi različne

⁷ Lobotomija je delno uničenje dela možganske skorje v čelu. Posledice so spremembe značaja ali celo smrt. Postopek (danes označen kot škodljiv in neuporaben) se je uporabljal v medicini v letih 1940–50.

vzgojne domove (Malči Belič, Jarše). Zadnji prikaže drugačen pogled: zaradi prizadetosti otroka so nesrečni starši.

Zbirka vsebuje 5 zgodb (s podzgodbami), ki so vse povezane z družino.

Najst. Zgodba govori o dečku Janu, ki ima vse, vendar se mu kljub temu zdi življenje brez smisla. Končal je osnovno šolo in gre jeseni na gimnazijo. Ima starša (to sta Luka in Nataša), s katerima se kolikor toliko v redu razume in ga podpirata (zakon staršev je sicer nesrečen; mama nikoli ne pove, česa si zares želi, vsa se posveča delu, oče precej pije). Oče bi rad zidal na Primorskem, vendar ni denarja in časa; Janu očita, da mu nikoli ne pomaga. Ima dedka Enza, s katerim se dobro razume. Gre na taborjenje, kjer mu je všeč, samo ni nič posebnega. Zaljubljen je v Nejo. Nekoč sreča dva pobegla fanta iz zavoda; z enim se spoprijatelji. Ta mu piše pismo o svojem življenju (živel na Vodmatu, oče alkoholik, ga je tepel, mama ga je ves čas zmerjala; imel je bunker ob železniški progi; v osnovni šoli kradel, pil, kadil s prijateljem Janom; Jana povozil vlak, zato se je umaknil vase, posledično so ga poslali v zavod). Ob tem se je naučil, kaj so to resnične težave. Na koncu pa srečno zaljubljen ugotovi: pomembno je, komu se rodiš. Zaveda se, da o tem, kje in komu si rojen, ne odločaš sam.

Subjekt v zgodbi Najst je deček Jan. Zgodbo izpostavljam, ker sta starša tu njegova pomočnika (kot občasna nasprotnika ju označim zato, ker kljub temu da ga podpirata, nimata urejenih medsebojnih odnosov in s tem sinu dajeta negativne signale v povezavi s tem, kaj

sploh je smisel življenja in kaj je smisel partnerskega odnosa). Prijatelj iz zavoda mu (kljub pripovedi o težkem življenju) predstavi drugačno plat življenja in Jan se začne zavedati, kaj dejansko vse ima, čeprav mu vedno ni lepo. Zanimivost te zgodbe je, da bi lahko na mesto subjekta postavili tudi Janovega prijatelja iz zavoda, kjer pa bi bila slika aktantskega modela podobna kot pri večini prejšnjih zgodb: subjekt bi bil deček, čigar nasprotnika sta starša in prijatelj (nasprotnik je, ker skupaj delata stvari, ki niso v skladu z družbenimi normami, poleg tega pa ga njegova smrt spremeni do te mere, da pristane v vzgojnem zavodu).

6.9 *Plačani fuk in ostale erotične zgodbe*

Motivi v zbirki so vezani na spolnost. V povezavi z družino se pojavljajo motivi prav tako spolnosti, poleg tega pa tudi motivi posilstva v zakonu, varanja, prostitutke in posilstvo mladoletnega dekleta.

V zbirki je 37 zgodb, od tega jih je 8 povezanih z družino: Zakon, Hot line, Biti zakonska kurba, Plačani fuk, Vižmarje, Ustnice narišejo nebo, Ne sprašuj, komu zvoni, Ona je sama.

Zgodbe v pričujoči zbirki so zelo kratke, zato za njih ni mogoče ustvariti aktantskega modela (večinoma nastopa le en aktant; v kolikor pa jih je več, odnosov med njimi ni mogoče določiti).

Vse zgodbe so vezane na spolnost brez čustev, subjekti pa spolnost in družino doživljajo kot nekaj hladnega, neizpolnjujočega, praznega.

6.10 *Zgodbe*

Zgodbe skorajda ne govorijo o družini. Ena zgodba omenja propadel zakon in ena govori o incestu (dedek – vnukinja).

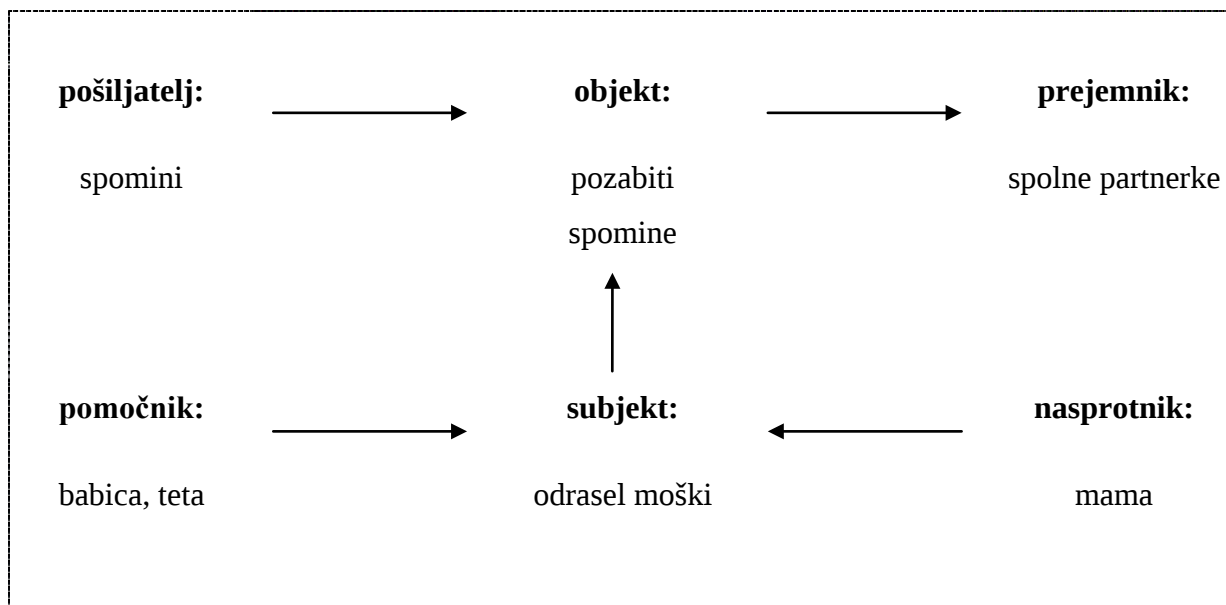
6.11 *Za vse boš plačal; Ne spominjam se*

V prvem delu (*Ne spominjam se*) so teme v povezavi z družino pogoste. To so spomini na otroštvo (na mater, ki je naredila samomor, na odsotnost očeta in njegovo smrt), lastna hči, mrtev zakon. Spomin je bolečina; subjekt si želi pozabe, pri tem mu pomaga izpoved. Teme so vezane na izvirno in novo družino, subjekt pa se boji ponavljanja zgodovine (da bo reagiral enako kot njegovi starši).

V drugem delu (*Za vse boš plačal*) skoraj vsaka zgodba vsebuje motiv družine: obiski subjekta pri teti (z babico), umiranje in vračanje mame, zapiranje otroka v prazno sobo, želja otroka po maščevanju; zgodbe so tudi o drugih sorodnikih in odnosih med člani družine. V eni izmed zgodb je predstavljena družinska shema subjekta. Vključeni so tudi motivi v povezavi s sedanjo subjektovo družino (prazen in/ali razpadajoč zakon, subjekt ne razume svojih otrok, čeprav se trudi biti boljši oče). Prisoten je motiv strahu, da bo subjekt reagiral enako kot starši.

V prvem delu je 18 zgodb, ki so povezane med seboj, tako da lahko delo razumemo tudi kot kratki roman. Zato na tem mestu ni narejene podrobnejše analize. V drugem delu je 29 zgodb, od katerih jih je 22 vezanih na družino.

Hlad in mraz. Protagonist govori o spolnosti in ženskah, pri katerih po spolnem aktu ostane le pepel. V avtu se po enem od spolnih občevanj spomni kosil z babico pri teti, ki ju je vedno ob 11h odslovila, ker se je vračal mož (sorodstva se je sramovala). Kasneje je teto in moža obiskal (bila sta že starca, zato ju je doživljal popolnoma drugače). Spominja se tudi umiranja matere in kako mu je bilo ob tem hudo. Mislil je, da jo bo zlomilo, pa je ni. Ne krivi je, le beleži; jezi se na svojo zgodovino (nase in na druge), zato mu je lažje. Od mame ima moč, da je v življenju vztrajal.

V drugem delu zbirke za subjekt v večini lahko določimo odraslega moškega (razen v zgodbah Okostnjaki brez omar, Zeleno sonce, Svetega nikoli; tu je subjekt otrok v spominih odraslega moškega). V zgodbah Korenine in krošnje, Za vse boš plačal ter Zidovi za vekomaj je subjektov pomočnik njegov sin. Za pomočnika ga označim, ker v subjektu spodbuja pozitivnost in mu pomaga pri tem, da bi presegel svojo zgodovino (se trudi ne reagirati tako, kot je reagiral njegov oče, oziroma se ob sinu teh ravnanj začne zavedati). Izkušnje v izvorni družini namreč oblikujejo vsakega posameznika (način reagiranja in odzivanja na dogodke). Družine se tako ni mogoče »osvoboditi«; neodvisnost lahko posameznik doseže le, če se začne zavedati svojih dejanj in jih s tem počasi uravnava.

6.12 Iskanja in vezi

Zgodbe so povezane med seboj; razlikujejo se po pripovedovalcu (on, ona, njena sestra). Vezane so na novo družino, ki si jo ustvari subjekt; motivi so: odtujenost z ženo, skrb za sina, spomini na mamo. Ena od zgodb (ženski subjekt) govori o odraščanju dekleta (oče nasilen do mame in sestre) in ustvarjanju nove družine (si najde podobnega moža, kot je bil njen oče).

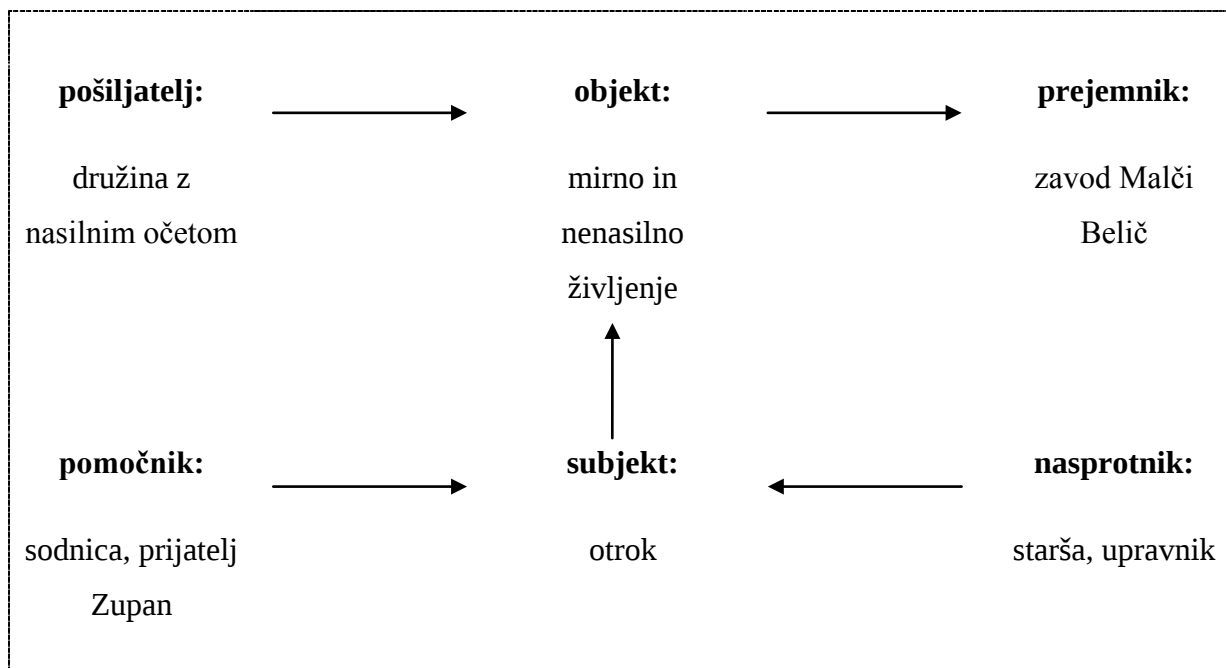
Zbirka obsega le eno zgodbo (naslov Vezi in iskanja), ki je členjena na podzgodbe, vendar te nimajo naslovov (ločijo se po razmakih med odstavki).

6.13 Trkaj, trkaj na nebeška vrata

Zbirka govori o življenju in smrti; o nasilju in spolnosti, o ljudeh, ki jih subjekt srečuje na svoji življenjski poti (odvetnik, sopotnik na vlaku, kmetje v Istri). V povezavi z otroštvom se pojavijo motivi o odhodu v Malči Belič, teku (nezmožnost zmage), pogrebu očeta ter subjektovi hčeri, ki izgubi stik z realnostjo in odide od doma.

Zbirka vsebuje 32 zgodb, od katerih jih je 7 povezanih z družino (Mraz, Meja, Izgubljena hči, Trdnjava, Nikdar tvoja prva žena, Dolores, Sredobežni krog).

Meja. Okvirna zgodba nam pove, da gre za odraslega, ki pripoveduje svojo zgodbo. Kot otrok je šel z mamo v Malči Belič (oblečena v črnino, imel je kovček iz lepenke); na poti sta bila tiho, opazoval je okolico. Star je bil le 13 let. V šoli je sam sprovociral, da so ga izključili, saj ni več prenesel kričanja, pretepanja in napetosti, ki je vladala doma. Z njimi je živela tudi babica, ki je edina služila denar. Že kot otrok je udaril očeta s steklenico po glavi, da je moral na šivanje, pri 17-ih ga je pretepel. Ko je bil še čisto majhen, so ga zapirali v sobo (za dan ali dva), zato je bil nekaj časa v reji in pri babici na Hrvaškem. V centru za socialno delo so imeli o njem kar debel spis. Živel je v Ljubljani na Vodmatu, kjer je imel kar nekaj prijateljev s podobnimi usodami. V šoli ni imel težav, le zadnje leto je bil komaj dober. Ob prihodu v zavod sta ga pričakala upravnik in vzgojiteljica. Hodil je v šolo, zaprl se je vase. Zaradi kraje koles je dobil sodišče za mladostnike. Oče na obravnavo ni prišel, mama pa ga je le obtožujoče gledala. Sodnica se je z njim pogovarjala; obljubiti ji je moral, da se bo poboljšal. Naslednje leto je minilo brez težav: v šoli je bil odličen (iz trme), imel je tudi dobrega razrednika, ki ga je spodbujal. Imel je prijatelja Zupana (iz doma), s katerim sta bila glavna v domu. Če je že šel domov, je pod vrati najprej poslušal, kaj se dogaja.

V zgodbi gre zopet za preigravanje motiva, ki ga lahko najdemo tudi v prejšnjih zbirkah. Subjekt je otrok, katerega nasprotnika sta starša (oče zaradi nasilja, mama pa, ker se nasilju ne upre). V tej zgodbi ima subjekt tudi močne podpornike: sodnica ga s pogovorom prepriča do te mere, da eno leto ne povzroča težav, Zupan pa je tisti, ki mu daje moč za to, da postane v vzgojnem zavodu eden glavnih. To sicer ni pozitivno, vendar mu daje možnost samouresničevanja, občutka pripadnosti in moči. To so namreč cilji, ki naj bi jih dosegala družina.

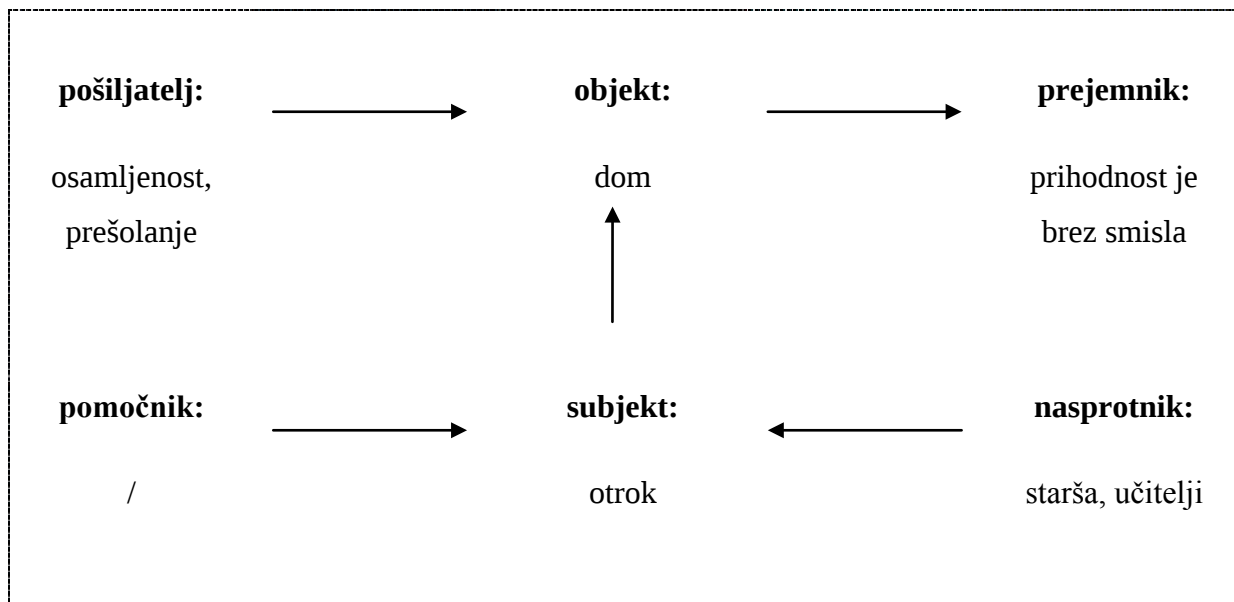
O spominih in starših kot nasprotnikih govorita tudi zgodbi Mraz in Trdnjava, tako da je aktantski model skoraj identičen. Zgodba Izgubljena hči pa govori o očetu, ki se sprašuje, kje je bila pri vzgoji hčerke storjena napaka, saj je hči odšla od doma, poleg tega je zasvojena s heroinom. Vendar aktantskega modela ne moremo oblikovati, ker je oče pripovedovalec, drugi aktanti pa v zgodbi niso prisotni.

6.14 *Sugar baby love*

Zgodbe govorijo o spominih, samoti in tujosti; v povezavi z družino pa predvsem o praznem zakonu brez ljubezni. Subjekt (otrok) se v eni izmed zgodb sprašuje, zakaj oče in mati še vedno ostajata skupaj; v drugi zgodbi pa starša otroka ne marata, vendar sam pravi, da se tega navadiš. Prav tako je vključena zgodba, ker sta starša hinavca, saj je otrok pogosto deležen tepeža, navzven (do drugih ljudi) pa se kažejo kot srečna družina. V eni izmed zgodb se kljub težavam, ki jih ima otrok v družini, kaže ljubezen v družinskih odnosih: očetu ni vseeno za otroka, poleg tega ima otrok z mamo vendarle neko vez.

V zbirki je 6 zgodb, od tega sta 2 povezani z družino: Številke in Let.

Let (Zakaj?). Subjekt je otrok/mladostnik, ki so ga ravnokar prešolali na šolo za gluhe. Pripoveduje o mami – da je reva, ker se ne upre očetu; se ne bori. Oče pa je tak, kot da ga ni: pride, pozdravi in gre. Včasih se ga je bal, zdaj pa se ga ne več. Sprašuje se, zakaj je mama sploh z očetom, saj nima nič od njega. Omeni tudi, da je včasih tudi sam gluh (ko se starša prepirata). Starša se ga sramujeta, učitelji so nad njim obupali. Dom zanj ni dom, ima se za podnajemnika. Iz zgodnjega otroštva se spomni le strahu in samote.

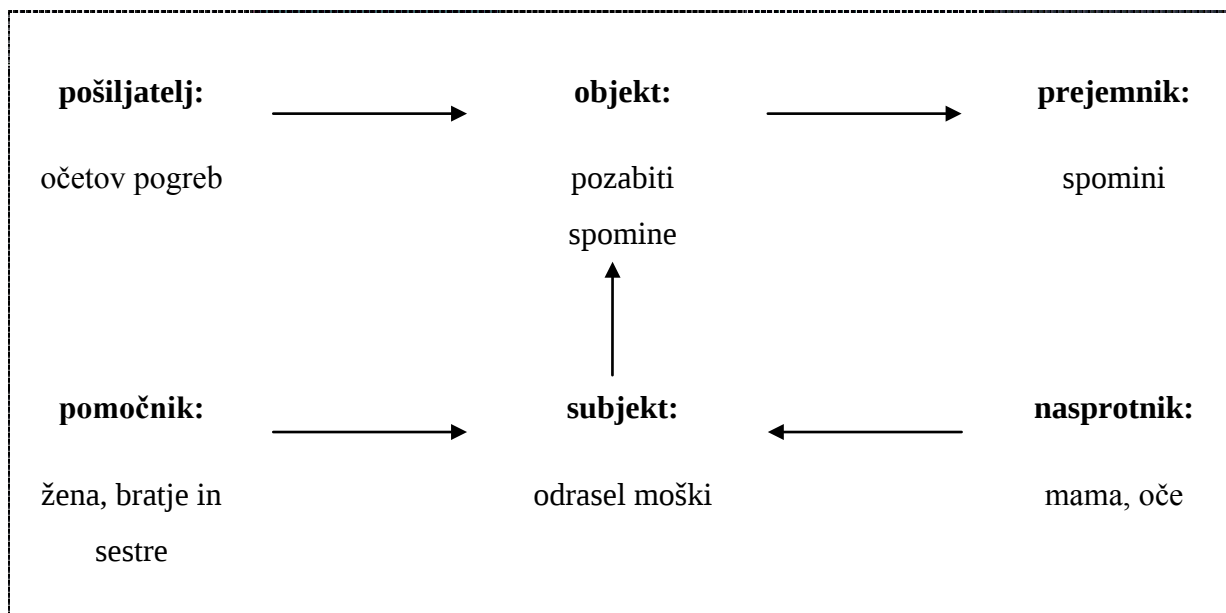
V zgodbi Let (in vseh njenih podzgodbah) je subjekt otrok, ki živi v neurejeni družini; je prestopnik, delikvent; njegovi bližnji nad njim obupujejo. Pomočnikov v tej zgodbi ne morem določiti.

6.15 *Angeli, demoni in kurbe*

Motivi te zbirke so predvsem spomini in vojna: zanimivo je, da je del zgodb naslovljenih po različnih glasbenikih, avtomobilih in literarnih avtorjih. Motivi v povezavi z družino pa so: prepiri, fizično nasilje, izpraznjenost odnosov (v zakonu in na splošno), alkoholizem, spolnost. Zakon je pogosto poimenovan dvojec brez krmarja. V povezavi z matično družino je omenjena babica in to, kako jo oče udari, subjekt pa nato pretepe očeta. Prav tako je omenjen Vodmat, kjer subjekt živi v otroških letih; temu obdobju sledi odhod v Malči Belič. Omenjen je tudi oče (s subjektom nimata stikov, gre le na njegov pogreb), mama (imela neizživete sanje; subjekt ni nikoli razumel, kako si je vedno lahko izbirala podobne partnerje, ki so bili nasilni) in sestra (poročena z nasilnežem – zgodovina se ponavlja).

Zbirka vsebuje 124 zgodb, od teh jih je 12 povezanih z družino (Otrok, Kri, Poe, Svet se zamaje, Prednji zob, Štreka, Steklenica, Morje, Kaplja prek roba, Lepo življenje, Njene pesmi, prazne sanje).

Kaplja prek roba. Pripovedovalec se spominja, da je kot otrok/mladostnik čakal mnogo let, da bi se maščeval očetu. Enkrat je ta odrinil babico, ki je edina v družini služila denar. Takrat je očeta zagrabil in pretepel, da je moral v bolnišnico. Ni mu bilo žal, da je to storil. Od takrat z očetom nista več govorila. Ko je oče umrl, ga je žena prisilila, da je šel na pogreb (vse v povezavi s pogrebom so uredili bratje in sestre). Sestra je poročena s policistom (policiste sovraži, ker mu niso pomagali, ko je prišel na postajo po pomoč, ker sta se starša tepla).

V zgodbah, kot je *Kaplja prek roba*, kjer se spomini prepletajo s časom pripovedovanja, je aktantski model težko predstaviti. V tem primeru je kot subjekt postavljen odrasel moški, ki ima že mrtve starše, vendar sem starša vseeno postavila kot nasprotnika; razlog za to je, da starša vseeno še vplivata nanj (preko spominov). Očetov pogreb je tisti, ki sproži spomine, zato je v aktantskem modelu označen kot pošiljatelj.

Zanimiva zgodba je tudi *Njene pesmi, prazne sanje*. Subjekt je tu spet otrok (v okvirni zgodbi nastopa moški, ki pripoveduje o spominih), pomočnica pa je mama (opisuje njune lepe skupne trenutke); kljub vsemu pa lahko slutimo, da je nasprotnik tu oče, pa tudi mama (saj so lepi trenutki poudarjeni kot nekaj redkega).

Zgodbe *Svet se zamaje*, *Štreka*, *Steklenica*, *Kri* imajo podoben model kot analizirana zgodba (subjekt je odrasel moški oziroma otrok, nasprotnika sta starša).

6.16 Shizo

Motivi v tej zbirki so vezani na različne odnose (med spolnimi partnerji, med zakonci). Največ o družini je v prvem delu zbirke; motivi so: odnos med starši in otroki, vzgoja otrok, otroštvo, propadel zakon, splav, nasilje v družini, spomini.

Zbirka vsebuje 7 zgodb (s podzgodbami), od katerih so 4 v povezavi z družino (*Shizo*, *Norost*, *Črna nanizanka*, *Zima pomladi*).

Zgodba **Shizo** pripoveduje o življenjskih zgodbah pisatelja (ločen, z ženo se sprašujeta, kam je šla ljubezen; ločitev obžalujeta, vendar drug drugemu tega ne pokažeta; subjekt ima stik s hčerko; hčerka zaide na stranpota (se zapira vase, je nasilna, pristane v psihiatrični bolnišnici), ker ima občutek, da je starša nimata rada), prostitutke (veliko izvemo o njeni mami, ki jo je uvedla v svet prostitucije; kljub temu jo je imela rada in jo razume; zaveda se, da ji je otroštvo dalo močan pečat), morilca (je v zaporu, ker je branil 5-letnega sina ter ob tem nekoga ubil) in policista (mama in sestra sta mu umrli v prometni nesreči, kar ga je zelo zaznamovalo). Prostitutka se dobiva s pisateljem, da bi ta napisal knjigo o njenem življenju, on pa nikakor ne zna začeti; je prijatelj s policistom, morilec pa mu iz zapora pošilja pisma.

7. Ugotovitve

Po izdelavi in preučevanju aktantskih modelov lahko potrdim, da je v Frančičevi kratkoprozni poetiki velik poudarek na družini: izmed 404 zgodb, kolikor jih je vseh 16-ih v analiziranih zbirkah (brez štetih podzgodb), so kar 103 povezane s tematiko družine (v Prilogi 3 so navedene vključene zbirke in pregled števila zgodb po posameznih zbirkah).

Znotraj družinskih odnosov so najbolj poudarjeni otroci in otroštvo. V večini analiziranih zgodb je bil tako subjekt otrok (ali mlajši mladostnik) ali odrasla oseba, ki se spominja svojega otroštva.⁸ Na podlagi tega sem oblikovala analitično mrežo, ki prikazuje, kdo je v posameznih zgodbah subjekt in v kakšnih odnosih je z ostalimi aktanti.

Glavna razdelitev analitične mreže se nanaša na to, če je subjekt otrok ali pa je odrasel in ima že lastno družino. V primeru ko je subjekt otrok, se tabela nadalje deli še glede na to, če subjekta vzgajajo

- starši ali
- vzgojitelji (to pomeni, da biva vzgojnem zavodu).

V primeru da je subjekt že odrasel, se tabela deli na to, če

- subjekt že ima svojega otroka, s katerim se veliko ukvarja/mu veliko pomeni/o njem veliko razmišlja ali
- ima sebe za nedoraslega otroka (pri sebi čuti, da mu nekaj manjka; to pomeni da zaradi disfunkcionalne družine ni mogel zares odrasti ali uresničiti svojih želja) ali
- živi v zakonski/partnerki zvezi (otroci niso omenjeni).

V zgodbah, ki se delijo na podzgodbe in se njihovi motivi razlikujejo, sem v tabelo zaradi večje preglednosti vpisovala tudi naslove podzgodb (navedeni so v oklepaju; pred oklepajem je naveden naslov zgodbe).

⁸ V manjšem številu primerov pa je subjekt zakonec.

Otrok		Odrasli		
Vzgajajo starši	Vzgajajo vzgojitelji	Lasten otrok	Nikoli odrasel otrok	Zakonska zveza
Vera (Deček) Vera (Ost)	Umore (3)	Valček trio	Rosa (Dve pismi)	Vera (Koline)
Zrelost	Galebova glava	Korenine in krošnje	Kdo ve (Vsa ta nova življenja)	Kdo ve (Romanja in temelji)
Kdo ve (O resnicah) (Nikdar zadovoljen pankrt)	Orgija (III Deček)	Za vse boš plačal	Mesto (2)	Kri zime
Zmota (Obrat) (Morje) (Drkanje)	Ljubljanka	Zidovi na vekomaj	Outsider (Strategija pajka) (In greš)	Istra gea mea
Umore (1) (3)	Sprevrženost (2)	Mala, mala, kje si?	Deklica	Valdorfska jesen
Zasledovalci	Moj prvi ruker	Ptice, kače, hijene	Zombi v Ford Escordu	Sprevrženost (1)
Napadalec (3)	Grajski biki	Elfiede	Mozaik žalosti	Ne
Niti (drugi del)	Prednji zob	Glasovi v glavi	Ritem stare vrane	Dvojec brez krmarja
Pofukanec	Morje	Izgubljena hči	Tretja dimenzija	Ne povej luni, da sem sama
Beži, angel, beži			Kaplja prek roba	Prepad
Mama, si videla mrtvega psa v travi			Črna nanizanka	Blues za mojo bivšo
Žaluj, grad, žaluj				Jutro
Kaj pa ljubezen?				Ločitev
Beg				Drobtine življenja
Mala šola				Nikdar moja prva žena
Cesta				Molk
Ubiti otroka				Kako to vidi ona
Najst				Dialogi
Manj kot nič				Poe
Pismo svobodi				Norost
Hlad in mraz				Številke (26,2)
Okostnjaki brez omar				
Zeleno sonce				
Svetega nikoli				
Trambildar				
Klavnica šest				
Ljubezen brez zaščite				
Povečava				
Mraz				

Meja				
Trdnjava				
Svet se zamaje				
Štreka				
Steklenica				
Njene pesmi, prazne sanje				
Let				

Tabela 1: Analitična mreža

Izmed 103 analiziranih zgodb in podzgodb kratke proze Franja Frančiča, navedenih v tabeli, jih

- 41 sodi v skupino, kjer subjekta vzgajajo starši,
- 9 sodi v skupino, kjer subjekta vzgajajo pedagogi,
- prav tako 9 sodi v skupino, kjer se subjekt ukvarja z lastnim otrokom,
- 12 sodi v skupino, kjer se ima subjekt za neodraslega otroka in
- 21 jih sodi v skupino, kjer se subjekt osredotoča na zakonsko zvezo.

Izmed navedenih jih 11 ni možno uvrstiti v analitično mrežo. To so: Avoni (Zdajšnost), Marina (Malvazija), Niti (Prvi del), Kaj pa ljubezen?, Male vojne, Varujte otroka pred vdihavanjem vašega zraka, Nikdar tvoja prva žena, Dolores, Sredobežni krog, Lepo življenje, Shizo.

Ob analizi sem ugotovila, da se nekateri motivi ponavljajo ali variirajo. To so:

- strah subjekta pred nasiljem (predvsem v zbirkah *Rosa*, *Milostni strel*, *Ego trip*, *Isra gea mea*, *Ne*, *Za vse boš plačal*),
- odhod (ali bivanje) subjekta v Malči Belič (v zbirkah *Rosa*, *Milostni strel*, *Ego trip*, *In drugi*, *Trkaj*, *trkaj na nebeška vrata*, *Angeli*, *demoni in kurbe*),
- beg pred spomini (predvsem v *Milostni strel*, *Ego trip*, *Ne*)⁹,
- alkoholizem in nasilje v družini (v vseh zbirkah).

⁹ Beg v Frančičevi prozi omogočajo predvsem alkohol, droge, spolnost, branje; avtor sam neke omenja, da mu beg omogočata tudi pisanje in odmik v Istro.

7.1 Aktantski model: subjekt je otrok

V polovici analiziranih zgodb in podzgodb je subjekt otrok. V še 21 % analiziranih tekstov pa je subjekt še drugače povezan z otrokom (z lastnim otrokom ali ima sebe za otroka). Tudi Poniž (2003: 211 in 212) pravi, da Frančičevo prozo zaznamuje vračanje k otroštvu,

»v to krhko in minljivo stanje, ki določa človeka v vsem njegovem kasnejšem bivanju. Ko se pisatelj vrača v svoje otroštvo, ko vedno znova odpira boleče rane, ki so mu jih prizadejali odrasli, brutalno nerazumevajoči, kaj se dogaja v pričakujočem, oblikujočem se bitju, nenehno zarisuje temeljne dileme slehernega bivanja, slehernega iskanja smisla, ki se je, zaradi boleče izgubljenega otroštva, izmaknilo, izmuznilo, spolzelo skozi drobne otroške prste, da bi se komajda, bežno, dotaknilo njegove duše. Človek ostaja otrok vse življenje: to je eno osnovnih sporočil Frančičeve proze. A kot odrasla osebnost svoje otroštvo vedno znova odkriva v vseh razsežnostih, lepih in grdih.«

Otroci kot subjekti se v zgodbah Franja Frančiča srečujejo z alkoholizmom staršev (očeta) in posledično z nasiljem¹⁰. Starši zato v analiziranih zgodbah večinoma predstavljajo nasprotnike, z otroki imajo slabe medsebojne odnose (v vsaki zbirki je vsaj ena zgodba, v kateri so starši nasprotniki subjektu, ki je otrok). Slabi odnosi med otroki in starši pa pogosto vodijo v prestopništvo (o prestopništvu v zbirkah *Ne*, *Milostni strel*, *In drugi*)¹¹. Tak odnos med starši in otroki dobro predstavlja citat iz zbirke *Za vse boš plačal* (zgodba Ritem stare vrane, stran 106): »Ker je pač tako, očeta in mater ti dodelijo. Na višji inštanci. Možnosti pritožb in zamenjav ni. Kot sem že rekel, na srečo smo komaj kaj časa prebili skupaj. Ves čas sem se selil, kot tiste vrane.« V zgodbah je predstavljeno predvsem fizično nasilje, srečamo pa tudi verbalno. V povezavi s tem se ponavljajo motivi, npr. kako mama zjutraj oblači otroka: ker ne gre vse gladko, je otrok (subjekt) vedno okregan, ponavljajo pa se tudi mamini stavki, da ne bo nič iz njega (*Za vse boš plačal*), da je nesposoben (*Iskanja in vezi*), kot da ni od njenega mesa in krvi (*Rosa*), da vse zapije – tako kot njegov oče (*Rosa*). Ob tem pa se pogosto ponavlja stavek: »Kar jokaj, vsaj scat ne bo treba!«.

¹⁰ V družini alkoholikov so konflikti odprti, jasni in glasni. Napetosti se hitro in brez zavor sprostijo v konfrontacijah in medsebojnih obračunavanjih. Otrok v taki družini doživlja občutke krivde in sovražnosti. Posledice so nizka samopodoba, občutki nevrednosti, nesprejetosti. Alkoholikov partner je na čustvenem področju obubožan, zato nezadovoljen, do otrok nestrpen, zadirčen in agresiven. Odnosi v družini so deformirani, zato so otroci izpostavljeni različnim oblikam agresije, čeprav včasih odkritega nasilja ni opaziti (Pajić 2010). Take vzorce lahko prepoznamo tudi v zgodbah Franja Frančiča.

¹¹ Slabi odnosi med otroki in starši vodijo v prestopništvo, ker

- otrok brez tesnih socialnih vezi s starši bistveno manj tvega kot tisti, ki ima dobre odnose, saj nima česa izgubiti;
- otrok dobiva signale, da je normalno, če je do drugih nasilen in sovražen ter da je v redu ignorirati interese in želje drugih;
- povzročajo možna negativna čustva: jezo, sovraštvo, kar lahko vodi v željo po maščevanju, v vandalizem, nasilništvo, tatvine (Tivadar 2000: 164).

Starši kot pomočniki nastopajo redkeje. Oče je v aktantski vlogi pomočnika v zbirki *In drugi* (zgodba Najst), v zbirki *Ne* (zgodba Deklica) pa v vlogi pomočnika nastopa imaginarni oče. Mama kot pomočnica nastopa v zbirkah *Ne spominjam se* (v zgodbi Traumbildar subjekt (otrok) z mamo sedi na stopnicah, kjer mu reče, da je tako vroč, da je njena pečka), *Sugar baby love*, *Angeli demoni in kurbe* (Njene pesmi, prazne sanje).

Poleg očeta in mame so v odnosu do otroka kot subjekta omenjeni še:

- babica (*Angeli, demoni in kurbe*, *Za vse boš plačal*, *Trkaj, trkaj na nebeška vrata*), ki nastopa v aktantski vlogi pomočnice,
- teta (*Ne spominjam se*, *Za vse boš plačal*, *Ego trip*), ki nastopa v aktantski vlogi nasprotnice (le teta Liza v zgodbi Beži, angel, beži zbirke *Ego trip* je v prvem delu zgodbe pomočnica),
- sestre in bratje (*Istra Gea mea*, *Ne spominjam se*, *Male vojne*, *Ne*, *Dobro jutro*, *Charles Bukowski*, *Meseno spoznanje*, *Angeli, demoni in kurbe*), ki v večini posebne aktantske vloge ne nosijo, so le spremljevalci dogodkov. V zgodbah, kjer sestra predstavlja osebo, ki subjektu kaže na ponavljanje zgodovine, predstavlja nasprotnico (na primer v zgodbi Njeno življenje v zbirki *Angeli, demoni in kurbe*). Razlog za to je, da subjektu s svojo izbiro partnerjev potrjuje, da je življenje začaran krog.

Vzroki za to, da so otroci poslani v vzgojne zavode, so večinoma vzgojna nesposobnost staršev, neustrezne socialno-ekonomske razmere ali vzgojni ukrep zaradi prestopništva. Vse to se kaže tudi v kratki prozi Franja Frančiča. V primeru zavodske vzgoje »primanjkljaj poskuša nadomestiti pedagogika, a ker je narava pedagogike v temelju drugačna od narave zasebne vzgoje, v tem ni uspešna.« (Juul 2011: 86). Podobno lahko beremo tudi v zbirki *Dobro jutro*, *Charles Bukowski* (zgodba Moj prvi ruker, stran 44) »Pedagogi ne morejo popraviti, kar je zasrta družina!«. V različnih zbirkah (največ v zbirki *In drugi* v zgodbi Grajski biki; tudi v zbirkah *Ego trip*, *Angeli, demoni in kurbe*) lahko spremljamo življenje mladostnika v različnih zavodih: v PMD Jarše¹², VIZ Logatcu¹³ in Višnji Gori¹⁴. Vzgojitelji imajo v primeru ko v zgodbi nosijo aktivno vlogo, aktantsko vlogo nasprotnika, saj so preobremenjeni z delom, svojimi težavami in težavami svojih gojencev (*Angeli, demoni in*

¹² Mladinski dom Jarše. Namenjen je vzgoji in izobraževanju otrok in mladostnikov, ki so bili žrtve nasilja, zanemarjanja in zlorabljanja (spletna stran <http://www.mdj.si/>).

¹³ Vzgojni zavod Logatec. Namenjen je vzgoji in izobraževanju otrok in mladostnikov z motnjami v vedenju in čustvovanju (spletna stran <http://www.zvi-logatec.si/>).

¹⁴ Vzgojno-izobraževalni zavod Višnja Gora. Namenjen je vzgoji in izobraževanju mladostnic in mladostnikov med štirinajstim in osemnajstim letom s težavami v odraščanju in razvoju (spletna stran www.vizvisnjagora.si).

kurbe, Male vojne, Milostni strel), razen v *In drugi*, ko psiholog Janez (zgodba Grajski biki) zavzame mesto pomočnika (znal poslušati in gojence tudi slišati, česar pri drugih niso mogli dobiti). Vzgoja v zavodu je prikazana z nekaj zelo nazornimi primeri; v zgodbi Grajski biki zbirke *In drugi* tako najdemo opis »čorke«¹⁵ v PMD Jarše, kjer so preživljali kazen, ko so kaj ušpičili. Narejena je bila iz betona, imela pa je 14 luknjic za svetlobo, ki so edine predstavljale povezavo s svetom ter odprtino za stranišče. V povezavi z VIZ Logatec najdemo tudi drug vidik logaškega eksperimenta¹⁶ (zgodba Grajski biki v zbirki *In drugi*) – vidik subjekta, ki naj bil del tega eksperimenta kot udeleženec¹⁷. V literaturi lahko beremo, kar vse dobrega je eksperiment prinesel v razumevanje in razvoj zavodske vzgoje v Sloveniji, tu pa najdemo pričevanje »iz prve roke«: eksperiment je ocenjen kot kar v redu, saj je bilo med gojenci manj nasilja, kljub temu da se je med »mulci« zgodil upor.

Spominov na Malči Belič najdemo v kratki prozi Franja Frančiča kar nekaj (v zbirkah *Rosa, Milostni strel, Ego trip, In drugi, Trkaj, trkaj na nebeška vrata, Angeli, demoni in kurbe*); najpogostejši so tisti, ki se nanašajo na etiketiranje: kako so bili »zavodski« drugačni in zaznamovani s strani »nezavodskih«: nosili so enake pelerine in druga oblačila, iz njih so se norčevali, se jim izogibali. Največkrat je opisan odhod v zavod: kako sta se subjekt in mama v tišini in črnini tja vozila z avtobusom, s seboj je imel le kovček iz lepenke in ni vedel, kam se podaja. Omembe vredno vlogo ima tudi zavodska češnja, ki nikoli ni imela zrelih sadežev (na primer v *Milostni strel* in *Ne spominjam se*). Za zavodske otroke bi lahko bila simbol trdnosti in stalnosti: vsako leto je bila tam, otroci so se lahko zanesli nanjo, da ne bo nikamor odšla. Predstavlja vse to, česar subjektom v zgodbah ni mogla nuditi izvorna družina. Po drugi strani pa so bili ti sadeži kot otroci: nikoli dozoreli, prezgodaj iztrgani iz varnega zavetja (*Ne spominjam se*).

¹⁵ Tudi v zbirkah *Ego trip* in *Angeli, demoni in kurbe*.

¹⁶ Logaški eksperiment je potekal v VIZ Logatec od leta 1967 do 1971 ter pomeni korak od avtoritarnega k permisivnemu načinu vzgoje.

¹⁷ Morda se tudi tu odraža tudi avtobiografski del pisanja Franja Frančiča.

7.2 Aktantski model: subjekt je odrasla oseba

Življenje v »dvojcu brez krmarja« (zakonu) je v zbirkah (*Istra gea mea*, *Rosa*, *Male vojne*, *Ne*, *Dobro jutro*, *Charles Bukowski*, *Za vse boš plačal*, *Angeli, demoni in kurbe*) predstavljeno kot neuspešno – subjekt se v zakonu ne zna obnašati, ne zna ljubiti. Subjektov odnos z ženo obsega vse od popolne odtujenosti in sovraštva do prijateljstva brez erotike. Zakon je tako predstavljen kot že razpadel ali pa sta med zakoncema prisotna hlad in odtujenost (v vseh prej navedenih zbirkah). Zakon in sebe subjekt primerja s staro hišo: navzven je lep, notri pa je vedno prisoten hlad (*Za vse boš plačal*, zgodba Valček trio).

Subjekt ima še več dilem in strahu glede vzgoje lastnega otroka. Omenjen je sin Boštjan (v *Za vse boš plačal*), v *Dobro jutro*, *Charles Bukowski* in *Ne spominjam se* pa je omenjena hčer. Prihod lastnega otroka pri subjektu sproži mnoga vprašanja: kako ga poslati v svet; sprašuje se, če bo znal biti dober oče. Kljub vsem vprašanjem in težavam pa otrok prinese nekaj pozitivnega v subjektovo življenje. Do sina tako v zgodbah izraža ljubezen (največ v zbirki *Za vse boš plačal*; to so zgodbe Korenine in krošnje, *Za vse boš plačal*, *Mala, mala, kje si?*, *Ptice, kače, hijene*, *Traumbildar*). Ponekod pa subjekt pravi, da če že ne čuti ljubezni do sina, da ga mora vsaj zaščititi (na primer *Za vse boš plačal*, *Mala, mala, kje si?*). Subjekt ima otroka najbrž rad, vendar teh čustev ne pozna/jih ne zna pokazati, saj iz izvorne družine nima vzorca za to. V povezavi s skrbjo za otroka se ponavlja še ena zanimiva subjektova odločitev oziroma zaobljuba (*Za vse boš plačal*, istoimenska zgodba): ob jutrih ga ne bo nikoli kregal, nikoli ne bo nestrpen, tudi ob spremljanju v šolo ne bo nikoli povzdignil glasu. Ta odločitev je povezana z izkušnjo, kako ga je mama vedno nadirala, ko ga je zjutraj pripravljala za šolo.

V zgodbah, kjer se ima subjekt za neodraslega otroka, pa se sam večkrat sprašuje (*Dobro jutro*, *Charles Bukowski*), kaj sploh je dom; pravi tudi, da kljub vsemu ne bo nikoli dobro razumel, kaj se skriva za besedami »dom, familija« (zbirka *Rosa*). Prihaja pa tudi do še bolj krute ugotovitve: česar ne poznaš, tega ne moreš pogrešati (*Ne spominjam se*, *Zeleno sonce*). Ugotovitev, ki ga pretresa, pa je ponavljanje zgodovine (kar se posamezniku dogaja v izvorni družini, doživlja/se mu dogaja tudi v lastni družini). Tako na primer v *Ne spominjam se* v zgodbi *Tretja dimenzija* subjekt ugotavlja, da je podoben mami, v zgodbi *Zidovi na vekomaj* pa, da je podoben očetu. Nobena od teh dveh ugotovitev ga ne razveseljuje. Zaveda se tudi, da z genskim dedovanjem vendarle lahko dobimo tudi kaj dobrega: od matere je dobil vztrajnost in moč za preživetje (*Ne spominjam se*, na primer *Mozaik žalosti*).

7.3 Družina in avtobiografskost

V analiziranem opusu ima (iz vidika družine) veliko vlogo tudi avtobiografskost. Znana dejstva o Frančičevem življenju (predvsem otroštvu in mladosti) nam kažejo, da njegova kratka proza popisuje precej dogodkov, ki so se Frančiču v resnici zgodili. »Družina bi morala biti trdnjava. Morda vsi brez trdnjav mislimo tako«, pravi subjekt v zbirki *Rosa* (istoimenska zgodba, podzgodba *Ogledalo*, moli za nas, str. 6). Vendar v isti zbirki subjekt dodaja, da zapisane zgodbe niso o njem, ampak o njegovem dvojniku (zgodba *Zrelost*). Osti (2008: 326) pa je zapisal, da Frančič nekje pravi, da je »v njegovem pripovedništvu vsega deset odstotkov avtobiografskega in devetdeset izmišljenega, na drugem pa, da gre za variiranje ene in iste, strogo avtobiografske zgodbe. In oboje je točno.«

Rečemo lahko, da gre v delih Franja Frančiča za preplet osebnih izkušenj z izmišljenim. Nekateri stvari, ki se nam zgodijo, pozabimo, druge si zapomnimo drugače. Tako tudi Frančič sam pravi: »Ne vem, kaj je bilo res, faktorske podatke sem zapolnil z zdajšnjimi očmi.« (Osti 2008: 313). Poniž (1986: 90) to imenuje »zgodljivost«.

»Zgodljivost« stvari, dogodkov, situacij, ljudi je stvar zavesti in njene rekonstrukcije; je stvar spomina. V Frančičevih delih se tako brišejo meje med zavednim in nezavednim; te meje brišeta Frančičeva domišljija in jezikovna ustvarjalnost med stvarnim svetom in svetom literature, ki nista in ne moreta biti nikoli enaka, kljub vsem podobnostim, ki jih lahko najdemo. Tako kljub temu da Frančič v svoji prozi pogosto nastopa kot pripovedovalec in lik hkrati, tega ni mogoče istovetiti, kajti »mera življenjskosti in avtentičnosti literature, njenega imaginarnega sveta, zgrajenega iz jezika, ni preverljiva identičnost z resničnim svetom, temveč sugestivnost in prepričljivost. Odlika Frančičeve literature je prav visoka stopnja tovrstne sugestivnosti in prepričljivosti.« (Osti 2008: 304). Gre za vtikanost preteklosti v sedanjost in obratno.

Frančičevi junaki so pogosto določeni z ranami iz otroštva, ki jih zaznamujejo v njihovem kasnejšem bivanju. V svojih delih »brezkompromisno secira duševno razklanost svojih literarnih junakov, ki so v svojih zgodbah (izpovedih) veliko bližje resničnosti, kot si mislimo« (Gaberc 2002: 70). Pogosto se vrača v svoja mlada leta in odpira boleče rane medčloveških odnosov, pride do spoznanja o tragiki lastne usode. Tako pogosto odpira temeljne dileme o iskanju smisla in vrednotenju očetovske ljubezni (prav tam). Kljub vsemu (ali prav zaradi tega), kar se mu je dogajalo v otroštvu in času odraščanja in ga je trajno zaznamovalo in vplivalo na njegovo življenje, ki je bilo polno nasilja, hrepeni po ljubezni.

Iskal jo je ves čas, saj je v otroštvu ni bil deležen; iskal jo je, ne da bi bil prepričan, da sploh obstaja (Osti 2008: 306). V središče dogajanja postavlja svojo lastno življenjsko izkušnjo: skozi dela pregleduje in analizira lastno usodo, hkrati pa to povezuje s splošnimi družbenimi značilnostmi takratnega časa. Ne opisuje z lepimi besedami, odkrito razkriva tudi svoje napake; pri tem je natančen in odkrit.

8. Sklep

Franjo Frančič je avtor, ki v slovenskem prostoru ustvarja že skoraj tri desetletja; v tem času je ustvaril množico literarnih del, ki so namenjena predvsem odraslim, nekaj pa tudi otrokom in mladostnikom. Njegov opus kratke proze šteje kar 21 zbirk, ki jih s svojo neposrednostjo ter življenjskostjo rišejo sliko posameznikovega spominjanja, doživljanja in čustvovanja. Junak v Frančičevi kratki prozi (ali bolje rečeno antijunak) je vpet v različne odnose, ki ga večinoma omejujejo; še posebej pa so pomembni odnosi v povezavi z družinskimi razmerji.

Problem, ki sem ga zasledovala v diplomskem delu, je bil, kako se v kratki prozi Franja Frančiča odraža pomen družine (s poudarkom na otroku v aktantski vlogi subjekta). S pomočjo Greimasovega aktantskega modela sem tako analizirala zgodbe v 16-ih zbirkah kratke proze Franja Frančiča in pridobila natančen vpogled v izbrano tematiko.

Motiv družine (kot glavni ali stranski motiv) se v analiziranih zbirkah pojavlja kar v 103 zgodbah, kar predstavlja 25 % kratkih zgodb Frančičevega opusa. Navedeni odstotki jasno kažejo, kako velik pomen Franjo Frančič pripisuje družini.

Znotraj teh 25 % je kar v polovici zgodb subjekt otrok. Življenje v izvorni družini oziroma izkušnje iz otroštva so tiste, ki jih Frančič v svojih zgodbah predstavlja kot vzrok in razlog kasnejših težav, ki jih doživljajo subjekti v njegovi literaturi. Težave in težke izkušnje v otroštvu in odraslosti so v njegovih zgodbah kratke proze posledica razbitih družin ter v povezavi s tem pomanjkanja ljubezni, občutka varnosti in spoštovanja. To potrjujem z ugotovitvijo, da starši v izdelanih aktantskih modelih v večini primerov zaradi zlorabe alkohola (večinoma oče), nasilja (fizičnega večinoma očeta nad materjo in otroki, verbalnega večinoma mame nad otrokom) in pasivnosti (mama se ne upre nasilju, ki ga izvaja oče nad njo ali otroki) zavzemajo vlogo nasprotnikov (razen v nekaj izjemah). Večina motivov, povezanih z družino, je tako izrazito negativnih. Kljub temu pa srečamo tudi pozitivne vidike – srečne družine ali znova najdeno upanje (na primer v *Istra gea mea*, *In drugi*).

Na podlagi zapisanega lahko potrdim zastavljeno tezo, da je v analiziranem kratkoproznem opusu Franja Frančiča subjekt večinoma otrok, starši pa njegovi nasprotniki, ki ga onemogočajo pri doseganju objekta želja. Družine, prikazane v kratkoproznem opusu Franja Frančiča, so zato disfunkcionalne. Zbirke tako ne olepšujejo družine in njenega vpliva na otroka in mladostnika (na njegovo vedenje in dojemanje sveta) ter odraslega človeka (kako otroštvo vpliva na njegovo življenje v odraslosti). Na podlagi analiziranega opusa lahko

sledimo precej psihološkim zakonitostim razvoja družine kot celote in razvoja posameznika v njej. Dobimo vpogled v pomen otroštva, lažje razumemo pomanjkanje ljubečih družinskih odnosov zaradi življenja v vzgojnih zavodih (ki naj bi nadomeščali družino) v mladostništvu ter vidimo posledice pomanjkanja ljubezni. Potrdilo se je, da je družina eno od osrednjih motivno-tematskih vozlišč Frančičevega opusa, ter to, da avtor najverjetneje črpa iz lastnih življenjskih izkušenj, hkrati pa ima kot socialni delavec tudi veliko teoretičnega znanja o družini kot pomembni entiteti posameznikovega življenja. Tako lahko njegova dela beremo kot »kritično poročilo« – literatura mu omogoča, da nas opominja na dogajanje, ki je vsepovsod naokoli nas, vendar ga pogosto ne znamo/nočemo opaziti. Literatura je tako medij, ki na eni strani opozarja na aktualne družbene teme, po drugi strani pa pomeni kanal sproščanja »frustracij« ter možnost preigravanja lastnih življenjskih izkušenj.

Skozi svoj opus kratke proze Franjo Frančič opozarja na t. i. sredobežni krog posameznikovega življenja: vse se vrti, obrača, vse se povrne. Krog življenja je zanj začaran in se oži. Svojo življenjsko pot doživlja kot pot od otroštva, preko odraščanja in odraslosti do človeka z družino in lastnim otrokom. Nikoli ni zares odrasel – ker je ves čas iskal otroka v sebi. Tako tudi na družino v svojih delih gleda iz dveh vidikov: kako družino in odnose v družini doživlja otrok ter kako svojo lastno družino (v primeru Frančiča predvsem na ženo in otroka) gleda odrasel človek. Tako kot pravi v *Za vse boš plačal*: vsak bo plačal za vse, kar je v življenju storil/doživel/mislil dobrega ali pa slabega. Na podlagi življenjepisa Franja Frančiča ter zbranih podatkov in izjav lahko z veliko gotovostjo potrdim tudi drugo tezo, torej, da so v kratkoproznem opusu Franja Frančiča avtobiografski elementi močno prisotni.

Frančičeva dela bom tudi v prihodnosti še z veseljem prebirala, saj so me s svojo neposrednostjo močno nagovorila. Pri branju sem občutila težo njegovih lastnih izkušenj, ki napajajo njegovo pisanje, hkrati pa sem prepoznavala sociološke vzorce razvoja in delovanja družine. Cenim širino njegovega opusa in pogum, da piše o temah, ki so v današnji družbi včasih še vedno tabu.

9. Viri in literatura

9.1 Viri

1. Franjo Frančič. *Rosa: (istrske)*. Ljubljana: Kmečki glas, 1990.
2. Franjo Frančič. *Milostni strel; Orgija*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1990.
3. Franjo Frančič. *Istra, gea mea*. Ljubljana: Društvo slovenskih pisateljev, 1993.
4. Franjo Frančič. *Ego trip*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1994.
5. Franjo Frančič. *Male vojne: [novele]*. Murska Sobota: Pomurska založba, 1994.
6. Franjo Frančič. *Ne*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1996.
7. Franjo Frančič. *Shizo: novele*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998.
8. Franjo Frančič. *Dobro jutro, Charles Bukowski!: izbor 1990-1999: (erotične zgodbe)*. Grosuplje: Mondena, 1998.
9. Franjo Frančič. *In drugi*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2001.
10. Franjo Frančič. *Plačani fuk in ostale erotične zgodbe*. Koper: Društvo prijateljev zmernega napredka, 2005.
11. Franjo Frančič. *Grajski biki*. Koper: Društvo prijateljev zmernega napredka, 2006.
12. Franjo Frančič. *Črna nanizanka*. Koper: Društvo prijateljev zmernega napredka, 2006.
13. Franjo Frančič. *Zgodbe*. Koper: Društvo prijateljev zmernega napredka, 2006.
14. Franjo Frančič. *Sledi: izbor 1990-2006*. Koper: Društvo prijateljev zmernega napredka, 2006.
15. Franjo Frančič. *Za vse boš plačal; Ne spominjam se*. Ljubljana : Center za slovensko književnost, 2006.
16. Franjo Frančič. *Iskanja in vezi*. Koper: Društvo prijateljev zmernega napredka, 2006.
17. Franjo Frančič. *Trkaj, trkaj na nebeška vrata*. Ljubljana: Ved, 2006.
18. Franjo Frančič. *Kam se skrijejo metulji pred dežjem: izbrane kratke proze*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008.
19. Franjo Frančič. *Meseno spoznanje : erotične zgodbe*. Ljubljana: Društvo za samopomoč in pomoč brezdomcev, 2008.
20. Franjo Frančič. *Sugar baby love*. Koper : Društvo prijateljev zmernega napredka, 2009.
21. Franjo Frančič. *Angeli, demoni in kurbe*. Novo mesto: Goga, 2009.

9.2 Literatura

1. Blanka Bošnjak. Pregled tipologije sodobne slovenske kratke proze (osemdeseta in devetdeseta leta 20. stoletja). *Jezik in slovstvo* 50/6 (2005). 43–61.
2. Gabi Čačinovič Vogrinčič. *Psihodinamski procesi v družinski skupnosti*. Ljubljana: Advance, 1992.
3. Alenka Dermastia. (ur.): *Enciklopedija Slovenije*. Št. 2. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1988. 381.
4. Tomaž Erzar, Katarina Kompan Erzar. Vzpostavljanje varne navezanosti kot temelj dela s posamezniki, pari in družino. *Andragoška spoznanja* 17/3 (2011). 55–63.
5. Franjo Frančič. Pridobljeno 8. 12. 2011 na spletnem naslovu http://sl.wikipedia.org/wiki/Franjo_Frančič.
6. Slavko Gaberc. Nov Frančičev »pisemski roman«. *Primorska srečanja* 260 (2002). 70–71.
7. Miran Hladnik. *Praktični spisovnik ali Šola strokovnega ubesedovanja: vademekum za študente slovenske književnosti, zlasti za predmet Uvod v študij slovenske književnosti*. Ljubljana: samozaložba, 1994.
8. Jasper Juul. Vzgojne metode – zakaj in zakaj ne?. *Andragoška spoznanja* 17/ 3 (2011). 86–89.
9. Lado Kralj. Aktantski modeli. *Primerjalna književnost* 21/ 1(1998). 21–34.
10. Nives Ličen. Družinsko izobraževanje in učenje v iskanju prikrite harmonije. *Andragoška spoznanja* 17/3 (2011). 5–8.
11. *Mladinski dom Jarše*. Pridobljeno 5. 4. 2012 na spletnem naslovu <http://www.mdj.si/>.
12. *Mladinski dom Malči Beličeve*. Pridobljeno 14. 4. 2012 na spletnem naslovu www.2.arnes.si/mdljmb1s.
13. Josip Osti. Frančičeva mozaična pripovedna žaloigra z neštetimi variacijami njegovih obsesivnih eksistencialnih tem. Spremlna beseda. V: Franjo Frančič. *Kam se skrijejo metulji pred dežjem. Izbrane kratke proze*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008. 303–338.
14. Azra Pajić. *Alkohol kot dejavnik agresivnosti in s tem povezanega nasilja v družini* (2010). Pridobljeno 3. 4. 2012 na spletnem naslovu http://www.fvv.uni-mb.si/DV2010/zbornik/nasilje_v_druzbi/pajic.pdf.

15. Olga Poljšak Škraban. Mladostnik/ca v družini in medsebojno doživljanje družinskih članov. *Socialna pedagogika* 6/4 (2002). 369–394.
16. Denis Poniž. Med svinčenimi časi in sanjami. Spremna beseda. V: Franjo Frančič. *Domovina, blede mati*. Ljubljana: Književna mladina Slovenije, 1986. 87–94.
17. Denis Poniž. Življenje je sredobežni krog. Esej o prozi Franja Frančiča. Spremna beseda. V: Franjo Frančič. *Princesa in smrt*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2003. 207–230.
18. Denis Poniž. Spremna beseda¹⁸. V: Franjo Frančič. *Za vse boš plačal; Ne spominjam se*. Ljubljana: Center za slovensko književnost, 2006.
19. Damijan Šinigoj. Fraktal. Spremna beseda. V: Franjo Frančič. *Angeli, demoni in kurbe*. Novo mesto: Goga, 2009. 95–97.
20. Miran Štuhec. *Naratologija. Med teorijo in prakso*. Ljubljana: Študentska založba, 2000 (Knjižna zbirka Scripta). 86–91.
21. Tomo Virk. Čas kratke zgodbe. Spremna beseda. V: *Čas kratke zgodbe: antologija slovenske kratke zgodbe*. Ljubljana: ŠOU, 1998. 291–341.
22. Alojzija Zupan Sosič. Družina v sodobnem slovenskem romanu. 47. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. *Družina v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*. Zbornik predavanj. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2011. 49–56.
23. Robin Skynner in John Cleese. *Družine in kako v njih preživeti*. Ljubljana: Tangram, 1993.
24. Blanka Tivadar. Mladost kot problem: dejavniki prestopniškega vedenja. V: Mirjana Ule (ur.). *Socialna ranljivost mladih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 2000. 145–168.
25. Vzgojno-izobraževalni zavod Višnja Gora. Pridobljeno 28. 4. 2012 na spletnem naslovu www.vizvisnjagora.si.
26. Zavod za vzgojo in izobraževanje Logatec. Pridobljeno 5. 4. 2012 na spletnem naslovu <http://www.zvi-logatec.si/predstavitev/>.
27. Alenka Žbogar. Kratka proza na prelomu tisočletja. *Jezik in slovstvo* 50/3–4 (2005). 17–26.

¹⁸ Nahaja se na platnici knjige.

10. Priloge

Priloga 1: Pregled zbirk kratke proze Franja Frančiča.

Frančičevih zbirk, ki v Cobissu nosijo oznako kratka proza, je 32. To so:

- *Male pravljice* (1989),
- *Rosa: (istrske)* (1990),
- *Milostni strel; Orgija* (1990),
- *Istra, gea mea* (1993),
- *Bele smrti* (1994),
- *Ego trip* (1994),
- *Male vojne: [novele]* (1994),
- *Ulica svobode* (1995),
- *Poševni stolp v Pisi* (1995),
- *Ne* (1996),
- *Otroštvo* (1996),
- *Dobro jutro, Charles Bukowski!: izbor 1990-1999: (erotične zgodbe)* (1998),
- *Shizo* (1998),
- *Zaklad svetega Jurija* (1999),
- *Ne reci luni, da sem sama* (1999),
- *In drugi* (2001),
- *Hvalnica sončnicam* (2002),
- *Princesa in smrt* (2003),
- *Dražen in jaz* (2004),
- *Tam, kjer je srce doma* (2005),
- *Plačani fuk in ostale erotične zgodbe* (2005),
- *Grajski biki* (2006),
- *Črna nanizanka* (2006),
- *Zgodbe* (2006),
- *Sledi: izbor 1990-2006* (2006),
- *Za vse boš plačal; Ne spominjam se* (2006),
- *Iskanja in vezi* (2006),
- *Trkaj, trkaj na nebeška vrata* (2006),

- *Kam se skrijejo metulji pred dežjem: izbrane kratke proze* (2008),
- *Meseno spoznanje : erotične zgodbe* (2008),
- *Sugar baby love* (2009),
- *Angeli, demoni in kurbe* (2009),
- *Je zima v krilu poletja* (2010).

Dela Franja Frančiča, katera nosijo v Cobisu oznako kratka proza, vendar to niso:

- *Male pravljice* (1989), otroška literatura,
- *Bele smrti* (1994), kriminalni roman,
- *Ulica svobode* (1995), mladinska literatura,
- *Poševni stolp v Pisi* (1995), kratki roman,
- *Otroštvo* (1996), mladinska literatura,
- *Zaklad svetega Jurija* (1999), mladinska literatura,
- *Ne reci luni, da sem sama* (1999), mladinska literatura,
- *Hvalnica sončnicam* (2002), mladinska literatura,
- *Princesa in smrt* (2003), roman,
- *Dražen in jaz* (2004), mladinska literatura,
- *Tam, kjer je srce doma* (2005), mladinska literatura,
- *Je zima v krilu poletja* (2010), dnevniški roman.

Priloga 2: Seznam analizirane kratke proze Franja Frančiča s kratkimi obnovami zgodb in podzgodb, ki so povezane s tematiko družine.

Zbirka: <i>Rosa: (istrske)</i> (1990) Št. zgodb: 29 (+ podzgodbe) Št. zgodb v povezavi z družino: 6 Motivi: Istra, zemlja, družina, smrt, delo na zemlji, spolnost
Rosa (Dve pismi). Gre za pismo očeta, ki piše, naj mu sin (subjekt) oprostí; rad bi spravo. Subjekt sicer ne čuti več besa, vendar tudi ne more kar oprostíti (oče je bil alkoholik, nasilen, »štepál pankrte«, za katere mu je bilo vseeno).
Vera (Deček). Deček je požigalec? Oče ga kaznuje s klečanjem čez noč na sirkovi krtači; zjutraj zanj ni zajtrka, mama mu obrača hrbet.¹⁹ (Koline). Koline, on se umakne, žena ga prevara z mesarjem. (Ost). Otrok: Mati pravi: »Ti si drugačen, kot da nisi od mojega mesa in krvi.« (stran 16).
Avioni (Zdajšnjost). Nono ne pusti prodajati zemlje, vnuk bi jo (poleg službe nima časa za obdelovanje toliko zemlje). Oče se mu je zapil, ker mu je ena žena umrla, druga pobegnila.
Zrelost. V TEKSTU.
Marina (Malvazija). K subjektu pride moški, skupaj pijeta, mu pove, da si želi Marine (sosedo). Naslednjič k subjektu pride njegova žena; govori mu o tem, da ji mož pravi alkoholičarka; moža zmerja in pije.
Kdo ve? (O resnicah). Pripovedovalec je alkoholik, bil je v Polju. Sprašuje se, kdaj se je vse začelo. Odgovor je, da v otroštvu. Spominja se napetosti čakanja, da pride oče; mama je bila redkokdaj nasmejana. Ko je šel v šolo, se je odnos z mamo poslabšal (vse naredil narobe, nič ni bilo dovolj hitro ali dobro). Iz odpora je zraslo sovraštvo. Z materjo si nista bila nikoli blizu, med njima je vedno vladala napetost. Oče je ob njegovem drugem rojstnem dnevu odšel v tujino, sin pa je za mamo postal del bolečega spomina (na skrivaj je upala, da se bo oče vrnil). Ko se je sin odselil, sta z materjo vzpostavila boljši odnos. Kasneje je storila samomor; po njeni smrti je začel piti. Začel je sanjati, da se pogovarja z mamo. Resnica, ki je ne more sprejeti, da se ne bo več vrnila. (Nikdar zadovoljen pankrt). V TEKSTU. (Vsa ta naša nova življenja). Srečanja z mrtvo materjo. (Romanja in temelji). Življenje z Barbaro (poročena?), ona dobi službo, gresta v Istro. Se odtujita. Začne zidati hišo. Ona gre na preglede, je neplodna. Tragedija za oba.

¹⁹ O čustvih otroka in njegovem doživljanju ne izvemo nič!

Zbirka: <i>Milostni strel; Orgija</i> (1990) Št. zgodb: Milostni strel: 14 (+ podzgodbe), Orgija: 3 (+ podzgodbe) Št. zgodb v povezavi z družino: 8 Motivi: življenjske odrešitve
Zmota (Obrat). Življenje z nasiljem. (Morje). Otrok kot mestni pankrt. (Drkanje). V TEKSTU.
Umori (1). Gre za prekletstvo nasilja, ki spremlja človeka od rojstva naprej. Subjekt je kot otrok doživel strah; zlo, nasilje in grobost so bili zanj gibalno sveta. Redkokdaj je občutil, da obstaja tudi druga (pozitivnejša) plat življenja. Živel je z ljudmi, ki ga niso imeli radi, pa tudi on ni imel rad njih. Strahovi se vračajo tudi v odraslosti. (3). Subjekt se spominja, da je bil mali zmedeni »froc«. (4). Preživel rejo, domove, grad, vojsko in dve leti zapora.
Mesto (2). Mama je na geriatriji, je dementna.
Galebova glava. Subjekt beži pred znanimi strahovi; je zmedeni froc in močni fant iz ulice. Spominja se majske češnje, golega zidu ter da mu nikoli nihče ni bral pravljič.
Zasledovalci. Subjekt je zaposlen, sodelavka ga zapeljuje, imata spolni odnos, sodelavec opazi in se razjezi. Subjekt gre ven, ga zasledujejo (paranoik?), nekoga pretepe, nato ima spet občutek zasledovanja. Vmes se spominja: oče je bil zapit in je nedavno umrl; ravno je dobil račun za pogreb. Živi z mamo; večkrat jo vpraša, če je bila slepa, da je vzela njega.
Napadalec (3). Bil je otrok ulice. Doma ni bilo. Starša kot da nista njegova, so si tujci. Počasi mu je glede tega postalo vseeno. Starša je preziral, bil je vodja klape.
Orgija (III Deček). Živel v zavodu, starši ga pustili. Veliko seksa, odkrivanje spolnosti v zavodu. Spomini na najzgodnejša leta: toplota prsi in težka roka, trepet zaradi strahu pred udarci.
Outsider (I Strategija pajka). Mama je bolna in umira; odrasli sin skrbi zanjo. Jo hoče peljati v bolnico, ona pa le ponavlja besedo »doma«. On ima dve službi, vmes skoči skuhat juho za mamo. Ponoči dela kot varnostnik, sanjari o ženskah. (3 In greš). Mama umre, sin malo zapaničari, vendar poskrbi za pogreb. Se spominja tujosti, ki je bila med njima. Očeta ni bilo. Bolečina ob smrti, ga zlomi, vse je tako neosebno, tuje, hladno. Malo pogrebcev, pride tudi teta, ki je ni poznal.

Zbirka: *Istra, gea mea* (1993)

Št zgodb: 9 (+ podzgodbe)

Št. zgodb v povezavi z družino: 4

Motivi: alkohol, delo na zemlji, spolnost

Kri zime (2). On je pijan prišel domov. Z ženo se spreta. Nato ona omeni z blažjim tonom, da se lahko ločita. Ugotovita, da sta o tem že govorila, vendar ne gre. Ni zmagovalca, ne poraženca.

Istra gea mea. Vojna. Zakonca dobita lastno hiško (od Italijanov), tam najdeta zapuščenega starca italijanskega rodu. Delata na zemlji, za kmetijo lepo skrbita. Starec skoraj umre, vendar preživi. Želita se ga znebiti, saj zaradi njega zemlja ni čisto njuna, zato ga ubijeta. Oba ta umor teži, čeprav si ne priznata. Na koncu je zapisan pogovor, kako jima je zaradi tega težko; sta si blizu.

Niti (Prvi del). Subjektov brat je bil skakalec v vodo; ločen in skoraj na novo poročen. Kupil si je nov avto, vendar se je z njim ubil. Pripovedovalca muči to, ker ga je brat spraševal, kako naj se odloči, kaj naj kupi (vikend ali avto). Sledijo spomini na brata, na otroštvo (skakal v vodo, mama nadirala očeta zaradi tega, ker ju ni dobro pazil). Oče tudi umrl, vendar je dopolnil svoja leta, zato ni bilo tako hudo. Mati pa je ob sinovi smrti v tednu dni osivela. Spomin (hipen) na trenutek z očetom in bratom; oče dal modrost: življenje je en sam boj. Tretja smrt: subjektu umre mama. Skoraj bi jo pokopali brez njega, ker je v Istri in ga ne najdejo. Si reče, da je bil vsem trem odveč.

(Drugi del) V TEKSTU.

Pofukanec. Prometna nesreča in srečanje s smrtjo. Vmes spomini: oče pretepal mamo, otrok hodil na policijo, vendar niso naredili nič. Spomini na prijatelja iz zavoda (končal na psihiatriji).

Zbirka: *Ego trip* (1994)

Št zgodb: 6

Št. zgodb v povezavi z družino: 4

Motivi: otroštvo, Malči Belič, tek, spolnost

Beži, angel, beži. V TEKSTU.

Ljubljancanka. Zgodba govori o deklici Zlatki, ki je v zavodu. Ko je bila stara 6 let, je ostala brez staršev, zato tudi ne pozna besede dom. Nima obiskov, je sama zase, lepa. V zavodu ji je všeč, ker ima vedno družbo (nisi sam, skupni obroki). Postane nimfomanka (vsi seksajo, to znajo, zgodaj začnejo). V seksu je dobra, zato vsi hočejo njo; to ji je všeč, vendar kljub temu v njej ostaja praznina. Včasih joka, včasih je besna, a vedno je sama. Matere nikoli ni videla, jo obtožuje. Ob koncu šole (dobro izdela) prvič poskusi samomor s tabletami. Jo hvalijo zaradi šolskega uspeha, vendar ne vidijo njene stiske. Zabrede; vzgojitelji jo obtožujejo, da so jo šolali, ona pa jim vrača s slabim. Ji je hudo, je sama, kliče mamo. Pristane v vzgojnem zavodu v Višnji Gori. Začenja se zapijati. Dobi službo, vendar jo odpustijo. Je brez vsega. Prostitucija. Pijača.

Mama, si videla mrtvega psa v travi. Pripovedovalec (je na psihiatriji?) govori o mami in

očetu (tok misli). Ugotavlja, da nikoli niso bili družina. Mami govori, kdaj jo bo oče nehal pretepati; očetu reče, naj jo pusti pri miru. Ob tem ne razume, kako je lahko med njima naslednji dan vse v redu. Kot otrok ju je gledal pri seksu; mamo zdaj sprašuje, zakaj mu je to dovolila. Mama si tudi zakrivala oči, ko je oče pretepal sina. Očeta primerja s psom. Sprašuje se, zakaj so sploh živeli skupaj, drug mimo drugega. Mamo zasovraži, jo nažene. Očetov duh mu pripoveduje: mama je rada seksala, na nasilje je bila navajena; če je ne bi tepel, bi ušla z drugim. Spominja se, da ga je mama včasih objela, kar je bilo prijetno; potem pa ji je pomignil oče in je šla k njemu. Spominja se dogodka, ko so nekam šli vsi skupaj (edinega; ne ve ne kdaj ne kam). Oče je dolgo umiral. Spominja se, kako je mama prijateljicam govorila, da je njen sin čuden, da morda ne bo mogel v navadno šolo.

Žaluj, grad, žaluj. Piše pismo prijatelju iz zavoda. Piše o dogodivščinah (begi, kraje). Vmes pripoveduje o družini, v kateri je bil oče vedno pijan. Prisoten je bil strah pred prihodnostjo; mati mu je govorila: »Kar jokaj, vsaj scat ne bo treba!«. Gre za zgubljeno otroštvo, katerega želi pozabiti, pa se spomini stalno vračajo – predvsem občutek zapuščenosti, udarci, samota, želja po toplini. Ko je bil oče doma, mu je mama čez balkon metala stvari, ki jih je potreboval, da ni hodil domov. Mama ga nič ni spraševala, kot to počnejo matere, ki imajo rade svoje otroke. V družini so bili pogosti obiski policije, ker sta se starša tepla. Spominja se joka; ni mogel biti vedno močan. Mama je pogosto vpila, da je drek, ki ga je posrala; na skrivaj je tudi ona pila. Čutil je bes ob tem, ko je oče pretepal mamo; ob tem se umikal, saj je bil še premajhen, da bi posegel vmes. Neverjetno se mu je zdelo, kako je lahko čez en teden med staršema tako, kot da ni bilo nič. V šoli je doživljal sram in ponižanje, ker ni imel denarja za malico, čeprav je večino tako in tako plačevala socialna. Imel je občutek, da je drugačen, nezaželen. Šprical je šolo, užival alkohol. Prijatelj ga je učil: šele takrat si pravi tip, ko imaš »svojo pičko in plac za fukat«. 7. Razred je komaj izdelal. Spominja se, da je bil kot otrok zelo bolehen, veliko je bil po zdraviliščih; to so bili najlepši časi, saj so pomenili mir, in sprostitev. Spozna, daje drugačen od prijateljev, saj še vedno potrebuje nežnost in toplino. Prvi spolni odnos: Vida, jo reši pred posiljevalci (štafeta). Zagreši tatvino, mora k sodniku; mama je ob žalostna, mu da denar in odide, se mu zdi krhka. Zvečer se starša spreta, kdo je kriv da je otrok tak. Pristane v IVZ Jarše (vzgojitelji, čorka). Spominja se kolegov. Prestopništvo. IVZ Logatec. Se čez dolgo časa vrne domov; oče je bolan na ledvicah in zato trezen, bratje so zrasli; imajo novo pohištvo; je pozitivno presenečen; vendar to ni več njegov dom. Naredi izpite za faks, česar je zelo vesel; mati ga nadere, je ne zanima, ni vesela. Odide, naveličan je vsega. Sreča Majdi, se zbližata na čustveni ravni. Eno leto sta skupaj, nakar ona zanosi. Otroka sta si želela, vendar bi bila zanju to prevelika odgovornost. Majdi splavi in ga zapusti. Preda se pijači, išče Majdi. Oče umre. S pijačo želi vse pozabiti. Želi si Majdi, sreče.

Zbirka: *Male vojne: [novele]* (1994)

Št zgodb: 11

Št. zgodb v povezavi z družino: 3

Motivi: odnosi, smrt, vojna, seks za eno noč

Valdorfska jesen (1). Zakonca, prepir; on pravi, da bo za nekaj dni šel stran. Za pekel sta potrebna dva, vsak prispeva svoj delež.

(3). On se zapija, sreča znanca, ki mu govori o zabavah; mu je vseeno, gre k bivši, se dobita v lokalu, pogovor, kako je bilo včasih lepo. Gre k njej prespat, vendar mu ni do seksa. Prespi v kuhinji, zjutraj se izmuzne.

Sprevrženost (1). Spominja se prvega zakona, ki je bil katastrofa (lepotica, ki ga je varala). Poskusil je z nasiljem, pozornostjo, nežnostjo – kljub vsemu je še vedno šla z drugimi. Preteklost ga mori; sreča jo z drugim. Razlika med njima je bila to, da je ona imela rada ljudi, njemu pa so ljubezen in vero ubili v otroštvu. Ko se to zgodi, je nepopravljivo, si pohabljen. Bila sta si v vsem različna.

(2). V TEKSTU.

(3). Všeč so mu le starejše ženske; le njegova žena je bila istih let.

Kaj pa ljubezen? (Kratke zgodbe, vsaka ima isti naslov.). Planinski dom, oba (fant in dekle) sta iz zavoda, zanj je to prvi seks. Jo čaka, ona obletava druge planince. Imel že prej priložnost za seks, vendar so bile frustracije, ki jih je prinesel od doma, premočne. Takoj mu pride, gre ven in se sprašuje, kaj pa ljubezen.

On pripoveduje: ko se začnejo podirati domine, eni katastrofi sledi druga. Konča se tako, da ležiš nag in kličeš mamo. 7 grajskih let. Zdaj pa pije in se noče spominjati preteklosti.

Po naključju sreča polsestro. Ima tretjega moža, ki razvaža zelenjavo in ima majico z gusarjem z napisom Sandokan. Gredo na pijačo v njuno stanovanje, sledijo banalni pogovori; onadva v spalnico na pretep in seks, on s sosedo. Njen sin spi na kavču zraven. Sosega toži, da ji je umrl oče na rokah, da so moški egoisti. V tem pride njen sin in začne jokati, s klofutami ga spravi spat.

Zbirka: *Ne* (1996)

Št. zgodb 10 (+ podzgodbe)

Št. zgodb v povezavi z družino: 6

Motivi: delikvenca (ropanje in užitek ob tem), spomini, prijateljstvo

Beg. Spomini na otroštvo: zapiti oče, mama se ga boji; beda, bolečina. S kolesom ropo ženske torbice, dobi mladoletniški zapor. V zaporu: trda roka, ubiti otroka v njem. Skrito dopisovanje s prijateljem. V zaporu dejansko vzgajajo prestopnike. Pobeg s prijateljem, rop, ga iščejo, ju ujamejo, beg ni uspel.

Ne (pripovedujeta inšpektor in ona; o življenju, službi, odnosih). Inšpektor: poročen; sumničav, da ga žena vara, obtožuje vse po vrsti, njo je strah. Po njegovem zato nimata otrok, ker naj bi žena v preteklosti imela veliko splavov. Poročena sta že tri leta. On je impotenten, jo obtožuje, do nje je nasilen.

Pripovedovalec se sprašuje, koliko je razbitih/srečnih družin? Ugotovi, da si staršev ne izbiraš sam. Vendar ga je nekoč bolelo, da je oče pil in naredil kup otrok. Zdaj ne sovraži ne očeta ne matere. Tistih nekaj let otroštva, ko je živel doma, so ga scene spravljale v blaznost²⁰, postal je histeričen otrok. Faktografski podatki so zapolnjeni z zdajšnjimi očmi. Nevrotična mater in zapiti oče sta ga mučila; imel je brate in sestre, ki jih ni poznal, zaznamovan je bil kot socialni primer, ki bo nekoč stopil med mladoletniške delikvente. Sirotišnica, zavod, grad. Preden je dokončno propadel, pa je spoznal NJO. Jo poskušal

²⁰ Med zgodbami z drugimi motivi se vključujejo spomini o očetu in mami. Kot razlog, zakaj je človek tak kot je.

Ljubiti!

Ona: živel je v navadni družini; oče jih je pretepal, mama je bila delovna. Oče si je želel postati ugleden. Nedeljska promenada je bila maska, saj so bili prej tepeni. Nikoli se niso od srca nasmejali, vedno je vladala napetost – da bo prišel oče in se začel dreti. Sestra ji pove, da jo je oče otipaval, posilil. Kot odrasla očeta zmerja; oče se umakne, mati ga (spet) brani. Vedno je rabila moške, da ni bila sama – strah pred samoto. Vendar je v odnosu z moškim videla le seks, nič več, le to je poznala v odnosu moški-ženska. Dela, sestri daje denar. Ni srečna, trudi se študirati. Oče se ji smili, spomni se pogovora z mamo, da z očetom ni srečna; če je bila, je na to že pozabila.

Sestra: gre v sekto (iskanje ljubezni), ona gre študirat, vendar se še išče; ni tako, kot je pričakovala.

Mala šola. Zgodba govori o subjektu, ki ropa vikende in hiše. Na začetku izvemo o njegovem otroštvu, da oče kmalu umrl, ostajajo pa njegove jutranje kletve. Se mu zdi, kot da ni imel otroštva – bili so revni, zgodaj je začel krasti, dobil prve kazni, »izšolal« se je na Dobu. Se ima za profesionalca, deluje sam. Hodi na očetov grob; moti ga, da imata isto ime.

Cesta. Spomini na Jarše, na prijatelje in njihovo zgodovino, skupne dogodivščine. S prijateljem Miletom obujata spomine, pijeta na veliko. Njegova družinska zgodovina: oče bivši policist, ki je štepал otroke; mati je bila Bosanka, delala je v tovarni, bila je zgarana a žilava; bratje in sestre so vsi imeli pogoje za selitve iz zavoda v zavod. JNA, poroka. Kljub vsem težavam v otroštvu je bilo fajn; cesta²¹ je bila tista, ki je ponujala zabavo, bila način življenja. Mile konstantno tepe ženo. Mu uide, on ves nesrečen, jo obtožuje, da se fukari z drugimi. Ona najde stalnega moškega, Miletu to najbolj grozno (bolje mu je bilo prej, ko jih je menjavala), se ločita. Vmes opisi popivanja, kraj.

Deklica. V TEKSTU.

Dvojec brez krmarja (I Pajek). Njuni prepiri, hlad v odnosu, ni strasti. Spomni se otroštva, kako se je bal pesti, ki je sunila iz teme. Bal se je noči in juter. Žena je imela nočno, on pa je bil zunaj, s prostitutko. Ko tava naokoli, opazuje okolico. Se sprašuje, kdo je ta ženska, s katero živi.

(IX) Dobrodošli mili, dragi). On se ponoči vrne, se trudita pogovarjati, pa se ne znata/ne vesta o čem.

(XI) Prepri, sprašuje, če je ona kriva. Se sprašujeta, zakaj sploh živita skupaj. Ga sprašuje, če bo šel, pa pravi, da nima kam. Med njima raste zid. Ji reče, da je ne pozna (nežno), a ona že spi. On ima moro. Se zbudi, seksata.

(XII) Ji piše pismo, da mora najti otroka v sebi, ki ga ves čas išče.

²¹ Cesta kot nadomestilo družine.

Zbirka: <i>Dobro jutro, Charles Bukowski! izbor 1990-1999: (erotične zgodbe)</i> (1998) Št zgodb: 53 Št. zgodb v povezavi z družino: 9 Motivi: spolnost, odnosi
Ne povej luni, da sem sama. Poročena, on nasilen in pijanec. Ima dva otroka. Ne more nikamor, je sprijaznjena. Edino ubije ga lahko. Ni je strah udarcev, le pričakovanja.
Prepad. Poročena sta že dolgo, med njima ni nič več. Sin se je odselil, je našel izgovor. Mož prvič udari ženo; ona spozna, da je on nor, ve za druge ženske. Zvečer jo hoče posiliti, ona zagradi nož.
Blues za mojo bivšo. Spomini: bila sta mlada, sta se poročila; zanosila je in splavila. Dobro seksala, drugo med njima ni bilo v redu. Se srečata po dolgem času, zadnji seks. On žalosten, razcefran, prazen.
Jutro. Zakonski par, on pride zjutraj domov, jo posili. Ona joče, on ne opazi. Prepri.
Ločitev. Nimata skupnega premoženja, niti otrok. Ločitev uradna in hitra, med njima sovraštvo.
Drobtine življenja. V TEKSTU.
Moj prvi ruker. Pedagogi ne morejo popraviti tistega, kar je uničila družina. Na izletu s puncami iz Višnje Gore. Prvi seks – dekle mu pravi, naj pazi, saj noče imeti otroka, ki bi imel tako življenje kot ona.
Nikdar moja prva žena. Prvi zakon je trajal 8 mesecev; takrat je bil star 20 let. Začele so se mu grajske more, veliko je pil. Ona mu je pomenila varnost. Seks jima je šel. Zanosil, gresta splavit, jokata, ne splavi. Kako naj bi otroci imeli otroke? Gre kasneje dokončat sama. Ona odide, sta spet skupaj. Ločitev.
Male vojne. Slavni brat, ženskar. Ženske je vodil v klet: fotografija, šop las in sramne dlake. Ostali fantje so hodili preverjat, če je njihova bodoča žena tam. Kasneje so ženske postale manj naivne; on pa je postal cinik; imel je manj žensk, zadela ga je možganska kap. Brat ga hodi obiskovat, je osamljen. Ima spominek njegove žene, s katero pa se ločujeta. Brat mu je govoril, da so med moškimi in ženskami vedno male vojne.

Zbirka: <i>In drugi</i> (2001) Št zgodb: 5 (+ podzgodbe) Št. zgodb v povezavi z družino: 5 Motivi: odraščanje, mladost, nasilje
Ubiti otroka. Prvi deček je bil zanemarjan že kot dojenček, pozna le tepež (brez tega se ne znajde), otroštvo preživlja po različnih zavodih, na koncu tudi mama obupa nad njim in nad njim izvedejo lobotomijo.
Najst. V TEKSTU.

Manj kot nič. Deček se sprašuje, kaj imata starša od življenja, saj le garata, njegova družina pa so kolegi. Oče ga sili delati, mama mu daje potuho. V skupini posilijo dekle, dobi pogojno kazen; vendar ob tem ne čuti nič.
Grajski biki. Spremljamo odhod dečka v Malči Belič, spoznamo stanje doma (tepež, alkohol, napetost). Pri 17-ih pretepe očeta; spremljamo njegovo življenje po različnih zavodih.
Pismo svobodi. Deček ima posebne potrebe (je duševno prizadet). Njegova družina je razpadla, saj je oče odšel zaradi njega, zato ima samo mamo.

Zbirka: <i>Plačani fuk in ostale erotične zgodbe</i> (2005) Št zgodb: 37 Št. zgodb v povezavi z družino: 8 Motivi: spolnost
Zakon. Posilstvo v zakonu.
Hot line. Varanje v zakonu.
Plačani fuk. O poročenih moških, ki hodijo k prostitutkam.
Vižmarje. Potrebna ženska; seks, njen mladoletni sin spi v sosednji sobi.
Biti zakonska kurba. Varanje v zakonu.
Ne sprašuj komu zvoni. Stric jo je posilil pri 13-ih letih, zdaj jo pri vsakem spolnem odnosu boli.
Ustnice narišejo nebo. Hči je jezna, ker oče na morju gleda druge ženske.
Ona je sama. O redki spolnosti v zakonu.

Zbirka: <i>Za vse boš plačal; Ne spominjam se</i> (2006) Št zgodb: 18 + 29 Št. zgodb v povezavi z družino: celoten prvi del (kratek roman)/22 Motivi: družina, odnosi, nasilje, bolezen
Hlad in mraz. V TEKSTU.
Valček trio. Sprašuje se, če sploh še živi. Otrok mu postavlja vprašanja, vendar mu ne zna odgovoriti. Z ženo sta odtujena, tudi prepirata se ne več. Nikoli ni bilo prave bližine, zdaj sploh ničesar več ni. Sprašuje se, če je nezmožnost imeti rad vrojena. Žena skrbi za vse, on ne dela nič, sinu ne zna pomagati pri učenju/domači nalogi. Se primerja s staro hišo: v njem sta hlad in mraz – nikoli ni živel s staršema (le nekaj groznih let, bila sta mu bila tuja, sovražil ju je), zato nikoli ni čutil toplote. Ni zmožen ljubezni, vsa njegova dejanja so le obrambni mehanizem.
Zombi v Ford Escortu. Razmišljanje, kako si v velikem mestu najbolj sam. Pravi, da se

večkrat počuti kot zombi (ima težave s spanjem). Zjutraj sedi v avtu, prisede mama (že mrtva). Jo sprašuje, če ga je imela rada; odvrne mu z vprašanjem, ga ne pogleda v oči. Na njen grob ne hodi. Ni je bilo, ko jo je potreboval.
Okostnjaki brez omar. Spomini v jutru. Kako so ga kot otroka zapirali v sobo po dan ali dva, pozabili so nanj; čakal je snop svetlobe pod vrati, zagrnjenih oken ni mogel doseči. Sedaj je tako, kot da se vrača v izbo, kot da se zapira sam. Ko otroka poškodujejo, ostajajo obrambni mehanizmi. Seks s prostitutko.
Molk. Razmišljanja o nesmislu življenja. Žena, odtujena, sin samo za računalnikom. Ona očita, da je za vse sama. Vse je razsuto. Spominja se znanca in njegove norosti, smrti.
Mozaik žalosti. Spominja se znancev, ki so storili samomor. Pravi, da je 2x mesečno tako na tleh, da bi se najraje še sam ubil (takrat, ko mu odpovedo obrambni mehanizmi). Ne ve, zakaj se je prebil; to je moč, ki mu jo je z geni dala mama.
Korenine in krošnje. Sina Boštjana je pozabil na železniški postaji v tujini (sanje?). Ve, da ga bodo raztrgali. Mešanje sedanjosti s spomini: ni sam kriv, da so ga zapustili. Pretresen je: sin je sam, kot je bil sam on sam, izdal ga je, kot so izdali njega.
Za vse boš plačal. Jutro, sina pripravlja za šolo, do njega je nežen. Vendar tega ne zna pokazati, ker ne ve kako, saj ga tega niso nikoli naučili.
Zeleno sonce. Česar ne poznaš, tega ne pogrešaš. Življenje v zavodu, češnja, katere sadeži niso nikoli dozoreli. O upravniku, vzgojiteljici Veri. Ni želel iti domov, ko je imel možnost. Kljub vsemu so bili otroci, jokali so. Mama je govorila: Kar jokaj ... V življenju vedno išče šibkejši od sebe, da jih lahko poniža.
Zidovi na vekomaj. Govori o svoji psički. Zase pravi, da je pes iz zavetišča – nihče ga ne odpelje domov. Česar ne poznaš, ne boli. Sin Boštjan, enkrat nek dogodek; sina zmerja, skoraj bi ga pretepel. Pravi si, da je enak gnoj, kot je bil njegov oče; hudo mu je, ker je reagiral tako kot on. Pretepel je očeta (maščevanje, oče ga je s steklenico po glavi, še zdaj ima brazgotino), nato bil poslan v zavod. Vrnitev iz gradu: iznakažen otrok, zidovi so se naselili vanj, je drugačen od ostalih. Duša je ostala po zavodih; ne ve, kdo je.
Mala, mala, kje si? Mešanica spominov in dogodkov v povezavi s sinom. Ga ima rad, po drugi strani pa ne ve, kako biti starš. Gresta v kino, ponoči posluša njegovo dihanje.
Ptice, kače, hijene. Obiranje jabolk. Ponavlja se, da je sina pustil na postaji. Boštjan za računalnikom, ga ne preverja.
Ritem stare vrane. Umiranje mame. Jo obiskuje v bolnišnici. Se boji, da bi izginila. Vse, kar mu je v življenju dala, je moč za vztrajanje in da se ves čas vrača – v njem ni umrla. Ga izdajala, smrt zadnja izdaja. Bil dober tekač. Oče je bil pijanec. Starše ti dodelijo, ne moreš nič. Bil kot vrana, se ves čas selil.
Svetega nikoli. Spomini. Sovraštvo primerja z zamrznjen hrano – odtališ toliko, kot potrebuješ. Subjekt ima brate in sestre, štirje imajo različne očete. Sorodnikov ne pozna. V zrelih letih se je šele spomnil zapiranja v izbo. Ima pa tudi lepe spomine: z mamo sedita na stopnicah. Obiski tete z babico. Čez leta teta in stric uničena. Babici ukrade denar, tepen.

Varujte otroka pred vdihavanjem vašega zraka. O ženskah. O sestri, ki si izbira može, ki jo pretepajo (Sandokan). O pogrebu Tita. Spomini na mamo. Imela 3 moške, z njimi 9 otrok. Počasi umirala.
Traumbildar. Spomini. Na umiranje mame in sedenje na stopnicah. Njeno vračanje. O sinu Boštjanu (kino). Ima več obsesij, le obsesije spomina se ne more nikakor rešiti. Sosed terorizira sina – če ga ne more imeti rad, ga mora vsaj zaščititi. O sosedi, o rotvajlerju. Z očetom ni govoril 25 let. Ga izbrisal iz spomina, nič ne ve o njem. Mama se vrača.
Tretja dimenzija. Sin ga sprašuje o družini. Spomini na domsko češnjo. Pogovor z mamo v avtu. Zaveda se: če imaš dovolj močne obrambne mehanizme, lahko preživiš karkoli. Sestra se poročila s policistom, ki pa jo je pretepal. Ugotavlja, da je podoben mami.
Klavnica šest. Nepovezane misli, spomini: Tito, vojna, seks, mama (mu prerokovala, da bo končal v zaporu), očetu (ga pretepel), Boštjan (pripovedoval o sošolcu), življenje v zavodu.
Ljubezen brez zaščite. Spomini, misli. O tem, kako je preziral starše. O Boštjanovem krstu; bil proti, a brez moči, odločila se je žena.
Povečava. Spomini, misli. O prepirih med staršema, naslednji dan kot da ni bilo nič. Mama bolna, ni govoril z očetom.
Elfiede. Spomini, misli. Sina Boštjana pustil na postaji.
Glasovi v glavi. Sprašuje se, če sploh ima srce; včasih ne čuti nič. Z Boštjanom delata šolsko domačo nalogo. Spomini, misli. Spomini, kako ga je mama zmerjala.

Zbirka: <i>Iskanja in vezi</i> (2006) Št zgodb: 1 Št. zgodb v povezavi z družino: 1 Motivi: odnosi, spomini, ponavljanje zgodovine
Njegova pripoved: kopičenje živali, odtujenost z ženo, skrb za sina, avtomobilska nesreča v preteklosti, zdaj ogromen dolg, spomin na mamo (oblačenje). Njena pripoved: njena družina, nasilje očeta, mama po smrti očeta zagovarja; sestra si najde podobnega moškega (družinsko kosilo, prepir). Sestrina pripoved: o možu, nasilju.

Zbirka: *Trkaj, trkaj na nebeška vrata* (2006)

Št zgodb: 32

Št. zgodb v povezavi z družino: 7

Motivi: spolnost, zabava, odnosi, beg

Mraz. Subjekt (mladostnik) je star 16 let. Govori o tem, kako je ubil očeta (mu razparal trebuh) in mamo (jo počasi zastrupljal s strupom v hrani, nato jo pretepel). Očeta je ubil zato, ker je ubil otroka v njem, ker ga je bilo zaradi njega ves čas strah. Njo pa je ubil zato, ker ji ni bilo mar zanj. Po umoru beži od doma, sreča socialno delavko, ki mu namesto pozdrava govori, da bo končal v zaporu; sreča policista, ki mu grozi. Oglesi pa se tudi angel (vest), vendar mu potrga krila.

Meja. V TEKSTU.

Izgubljena hči. Pripoveduje oče. Hči stara 16 let in je pobegnila od doma. V nabiralniku je pustila dnevnik, oče ga bere: hči ga ima rada, vendar je zasvojena s heroinom in to jo okupira. Oče bere, se spominja lepih trenutkov in odraščanja ter se sprašuje, kje je bila storjena napaka. Počuti se nemočnega. Puščali so ji veliko svobode, spoštovali njeno mnenje, jo imeli radi.

Trdnjava. Subjekt je na očetovem pogrebu. Spominja se, kako ga je oče tepel (tudi mamo), kako je odrasel in sta se vlogi zamenjali. Ga je izbrisal, mamo je skušal imeti rad, vendar mu ni veliko vračala (ni hotela ali znala); umirala je mesece. Pogreb opazuje skrit za cipreso, skupaj s hčerko. Velikokrat se mu sanja, da ga hčerka izbriše iz svojega življenja in ga je tega neizmerno strah. Dom bi morala biti trdnjava, vendar on tega ni nikoli imel.

Nikdar tvoja prva žena. Zakon propadel, sin mu je tujec, hči je izgubljena. Bil je v norišnici, zdaj je zunaj. Bolečina, ko se spominja brata, ki je umrl, saj mu je bil edina družina. Zdravniki mu povedo, da nikoli ni imel brata. Bere pismo ženske o tem, kako sta ubila otroka, velika bolečina zaradi tega.

Dolores. Živi sama z dedkom, incest. Ga ima rada, neutolažljivo žalostna, ko ded umre.

Sredobežni krog. Kliče ga prijatelj, ker mu je zmanjkalo barve za pleskanje. Mu pomaga, prinese barvo. Izve, da je prijateljeva žena rodila tretjega otroka. On je pijanec, za dojenčka nimajo nič pripravljeno. Mu pomaga, gre k sebi po opremo. Ko pride nazaj, je oče že izginil, je šel v gostilno.

Zbirka: *Sugar baby love* (2009)

Št zgodb: 6 (+ podzgodbe)

Št. zgodb v povezavi z družino: 2

Motivi: samota, tujost, odnosi, spolnost, bolezen, umiranje, odraščanje

Številke (26,2). Subjekt govori o praznem življenju, o vsakdanji utečenosti (služba, pijača s prijatelji, obisk mame). Vara ženo (to mu pomeni potrditev, da sploh še obstaja). Omeni očeta, ki je bil vojak; bil je nasilen. Z družino se selijo na vas; kljub obilici drugih možnosti subjektov sin večino časa preživi na računalniku.

Let (Zakaj?). V TEKSTU.

(Kam se je izgubil moj smeh?). Subjekt je otrok (star je 12 let). Je problematičen otrok. Starša se prepirata, sta vzgojno neuspešna. Očeta skoraj ni doma, mama je histerična. On se mami odkupuje tako, da ji daje denar, sin pa mamo izsiljuje, da bi mu kupila motor. Navzven se starša delata fina. Nikoli se ne smeje, saj se nima za kaj. Je vsega naveličan, v življenju ne vidi smisla.

(Kamne jem). O tem, kako se z mamo ne razumeta. V šoli ne vidi smisla.

(Ne rastem več). Govori o mami, kako ves čas čisti, kuha. Ima babico, ki je v domu za ostarele; starost mu je nekaj groznega. Starša se vedno prepirata; prepiri se vedno končajo pri njem (da je zaradi nje/njega takšen, kakršen je). Zaradi tega se je začel rezati (samopoškodovanje).

(Zidovi v meni). Oče se je odselil, mama je ob tem skrušena. Sina prosi, naj ostane, drugače ne bo zmogla. Tudi oče se mu opraviči, ker gre. Mami na ljubo gre v kolonijo, skupaj gresta v kino.

Zbirka: *Angeli, demoni in kurbe* (2009).

Št zgodb: 124

Št. zgodb v povezavi z družino: 12

Motivi: vojna, prepiri, tepež, izpraznjenost odnosov, alkoholizem, spolnost; del zgodb je naslovljenih po različnih glasbenikih, avtomobilih, literarnih avtorjih

Dialogi. Zakonski par, prepir, ne vidita več smisla. Ji reče, da lahko gre, ona joka.

Kri. Otrok, ki ni nikoli ničesar razumel, na brce se je navadil, samo pričakovanje ga je ubijalo. Ni razumel: oče je zvečer tepel mamo, naslednji dan sta skupaj gledala televizijo, kot da ni nič. Kasneje se je spomnil, kako so ga zapirali v sobo, ko je bil majhen. Beg mu je postal način življenja. Za vse plačaš.

Poe. Žena umira v bolnici, on doma seka drva. Bila odtujena, že 40 let ne več spala skupaj.

Svet se zamaje. Subjekt nikoli ni razumel mame; ni razumel, zakaj je imela 9 otrok s 3 moškimi, ki jo tepejo in mučijo; ni razumel, zakaj med njima ni bilo tako, kot med drugimi samicami in mladički. Ko je mama mrtva, se vrača (enako živa, tečna, zahtevna), se skupaj vozita. Prerokovala mu je, da bo tak kot oče, da bo propadel. Ko je umrla, ga je pretreslo.

Prednji zob. Subjekt je zob izgubil, ko se je uprl vzgojitelju in ga je ta udaril s kolenom ter mu izbil zob. Zato ga je čakala čorka. Vzgojitelj je bil hinavski. Ko ga je oče s steklenico po glavi, je bilo manj hudo. Po veliko letih s prijateljem srečata istega vzgojitelja na Čopovi; je ves propadel, ga ne pretepeta, ne zaradi odpuščanja, ampak ker je uničen človek.

Štreka. Imel bunker, želel v lunapark. Denar ukradel babici, se zato dva dni skrival, tretji dan pa zaradi lakote šel domov. Mama ga je pretepla s polenom (oče bil na pivskem romanju), zato šel nazaj v bunker in poskušal brati (to je bil zanj beg). Razmišljal je o tem, da bi ubil oba starša.

Steklenica. Spomni se, kako ga je oče s steklenico po glavi. Ugotavlja, da bi bilo boljše, če

ga oče ubije, kot to čakanje, kakšen bo prišel domov. Ponoči razmišlja, kako bi ju ubil; že misel na maščevanje ga pomirja. Sedem let je živel doma; to so bila najslabša leta.
Morje. Star je 11/12 let, z mamo gresta v Malči Belič. Črnina, tišina, upravnik, prvič na morju (Pacug), vzgojitelj ga vrže v vodo, da bi splaval, skoraj utoni. Nikoli užival v morju.
Kaplja prek roba. V TEKSTU.
Lepo življenje. Sestra, poročena s specialcem. Sreča jo nosečo, ima modrico na obrazu. Noče več govoriti z njo, ker mu je preveč težko.
Njene pesmi, prazne sanje. Skupaj z mamo sta gledala film, edinkrat. Njega film dolgočasil, mami pa je bil všeč; zraven je jokala, uživala je v nemščini, katero se je naučila spotoma (tudi italijanščino). Imela je še druge talente: prerokovala je, se šla ženitno posredovanje. Bila je lepa, vendar nikoli ni imela možnost, da bi uresničila svoje sanje.

Zbirka: <i>Shizo: novele</i> (1998) Št zgodb: 7 Št. zgodb v povezavi z družino: 4 Motivi: spomini, nasilje, odnosi
Shizo. Gre za življenjske zgodbe pisatelja (ločen, z ženo se sprašujeta, kam je šla ljubezen, ima stik s hčerko; vendar ta zaide na stranpota, ker ima občutek, da je starša nimata rada), prostitutke (veliko o njeni mami, ki jo je uvedla v svet prostitucije; kljub temu jo je imela rada), morilca (je v zaporu, ker je branil sina in ob tem nekoga ubil) in policista (mama in sestra sta mu umrli v prometni nesreči, kar ga zelo zaznamuje).
Norost (Nikdar moja prva žena). Mu piše pisma, ji je težko, ker je splavila (ubila sta otroka).
Črna nanizanka (IV Trojke). Ravnateljčin mož z nožem poreže ženo. Subjekta kliče mama, ga vabi na obisk in ga sprašuje, zakaj nič ne pride (kupila sta mu stanovanje), kaj je narobe. Gre na obisk, še prej pa v slaščičarni sreča bivšo ženo, ki ima modrico na očesu (pretepel jo je trenutni mož). Ko odide, se nasloni na nek avto, v katerem pa zato začne tuliti sirena. Napade ga vaška straža in ga pretepe (ker so mislili, da krađe avto), policist se mu opraviči. Staršema pusti listek in gre (brez obiska).
(Stari računi). Subjektova znanka že 10 let ne živi več z možem, ima različne moške. Zadnji ji grozi, je nasilen. Subjekt ji svetuje, naj ga prijavi; odgovarja, da to nima smisla. Naslednji dan novička v časopisu, da jo je ustrelil.
(Rojstva in pogrebi). Oče mu je umrl, mirno, star je bil 72 let. Ob žari se spominja pretepev med staršema. Izdajal ju je hlad v odnosu. Mati je skrivala modrice. Ko ob njemu mama joče, razmišlja, kako popolna igra je to.
(Vas je strah?). Gre k mami, zahteva denar. Ona noče dati. Ji grozi s pištolo, dobi denar. Ona sama, skrušena, živi med spomini. Na avtobusu govori o strahu – o strah pred ljudmi.
Zima pomladi. O zakonu, o sinu. Pobegne (zažge avto), žene ga sla po maščevanju, ki pa ne postaja nič manjša, saj spominom ne uideš.

Priloga 3: Pregled omembe družine po posameznih zbirkah.

Naslov zbirke	Število zgodb	Št. zgodb, povezanih z družino	
<i>Rosa: (istrske)</i> (1990)	29	6	21 %
<i>Milostni strel; Orgija</i> (1990)	17	8	47 %
<i>Istra, gea mea</i> (1993)	9	4	44 %
<i>Ego trip</i> (1994)	6	4	67 %
<i>Male vojne: [novele]</i> (1994)	11	3	27 %
<i>Ne</i> (1996)	10	6	60 %
<i>Dobro jutro, Charles Bukowski!/: izbor 1990-1999: (erotične zgodbe)</i> (1998)	53	9	17 %
<i>In drugi</i> (2001)	5	5	100 %
<i>Plačani fuk in ostale erotične zgodbe</i> (2005)	37	8	22 %
<i>Zgodbe</i> (2006)	10	2	20 %
<i>Za vse boš plačal; Ne spominjam se</i> (2006)	47	22	47 %
<i>Iskanja in vezi</i> (2006)	1	1	100 %
<i>Trkaj, trkaj na nebeška vrata</i> (2006)	32	7	22 %
<i>Sugar baby love</i> (2009)	6	2	33 %
<i>Angeli, demoni in kurbe</i> (2009)	124	12	10 %
<i>Shizo</i> (1998)	7	4	57 %
	404	103	25 %

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana Petra Pucelj Lukan izjavljam, da sem avtorica diplomskega dela z naslovom *Družina v kratki prozi Franja Frančiča*. Uporabljeni viri in literatura so navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

S svojim podpisom zagotavljam, da sem diplomsko delo izdelala samostojno pod mentorstvom doc. dr. Alenke Žbogar.

V Ljubljani, dne _____ Podpis: _____